

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Opole, dnia 8 stycznia 2020 r.

Poz. 93

UCHWAŁA NR XVI/115/19 RADY POWIATU OPOLSKIEGO

z dnia 19 grudnia 2019 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Opolskiego na lata 2020-2023”

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 7 i art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 511 z późn. zm.) w związku z art. 87 ust. 1, 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 z późn. zm.) po uzyskaniu pozytywnej opinii Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Rada Powiatu Opolskiego uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Opolskiego na lata 2020-2023” - stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Opolskiego.

§ 3. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Rady Powiatu Opolskiego

Stefan Warzecha

Załącznik do Uchwały Rady Powiatu Opolskiego
Nr XVI/115/19 z dnia 19 grudnia 2019r.

Program

Opieki Nad Zabytkami Powiatu Opolskiego na lata 2020-2023

OPOLE 2019 r.

Spis treści

1. Wstęp.....	4
2. Podstawa prawna opracowania i cele programu ochrony zabytków w świetle ustawy o ochronie zabytków. 4	
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami.....	5
3.1 Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków.....	5
3.2 Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego w świetle ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.	5
3.3 Zadania samorządu z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego.....	7
3.4 Inne uregulowania prawne.....	7
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.	8
4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	8
4.1.1 Narodowa Strategia Rozwoju Kultury w latach 2004 – 2020.	8
4.1.2 Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019 – 2022.	10
4.2 Relacje powiatowego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	11
4.2.1 Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020r.....	11
4.2.2 Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020.	12
4.2.3 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego.....	13
4.2.4 Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego.	14
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.	15
5.1. Relacje Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu.	15
5.1.1 Strategia Powiatu Opolskiego na lata 2015 -2025.....	15
5.1.2 Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Opolskiego na lata 2016 – 2020.....	15
5.1.3 Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych Powiatu Opolskiego..	16
5.1.4 Uchwała Rady Powiatu Opolskiego Nr XXXV/259/17 z dnia 21 grudnia 2017 r.	17
5.2 Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego powiatu opolskiego.....	17
5.2.1 Charakterystyka powiatu.	17
5.2.2 Zarys historii powiatu.....	19

5.2.3 Krajobraz kulturowy	20
5.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	22
5.3.1 Zabytki nieruchome.....	22
5.3.2 Zabytki ruchome.....	35
5.3.3 Zabytki archeologiczne.....	50
5.4 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Powiatu Opolskiego.....	51
5.4.1 Kościoły drewniane.....	51
5.4.2 Kościoły murowane.....	56
5.4.3 Zamki i pałace.....	61
5.4.4 Zabytki techniki.....	1
5.4.5 Stanowisko dokumentacyjne „Trias” w Krasiejowie.....	3
5.4.6 Stobrawski Park Krajobrazowy.....	4
5.4.7. Arboretum - Prószków.....	5
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego na terenie powiatu opolskiego. Analiza szans i zagrożeń.....	6
7. Założenia programowe i zadania Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Opolskiego na lata 2020 - 2024.....	7
9. Zasady oceny realizacji programu.....	10
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.....	10
11. Wykaz prac wykonanych przy zabytkach znajdujących się na terenie Powiatu Opolskiego w latach 2016-2019.....	11
11.1 Wykaz udzielonych dotacji celowych z budżetu Powiatu Opolskiego na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków na przestrzeni lat 2016-2019.....	11
11.2 Wykaz prac wykonanych przy zabytkach będących własnością Powiatu Opolskiego na przestrzeni lat 2016-2019.....	13
12 Bibliografia.....	19

1. Wstęp.

Przedmiotem opracowania „Programu Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Opolskiego na lata 2020-2023” jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych powiatu. Program Opieki nad Zabytkami jako dokument o charakterze strategicznym stanowi podstawę dla określenia – w perspektywie czterech lat – zasadniczych kierunków działań i zadań mających na celu przede wszystkim przyczynić się do zachowania lokalnego środowiska kulturowego, a także w miarę możliwości poprawy jego stanu. Podstawą do określenia działań jest ustalenie w niniejszym programie najistotniejszych uwarunkowań ze sfery dziedzictwa kulturowego obecnego na terenie powiatu. Ponadto, program ten ma przyczynić się do zintensyfikowania przedsięwzięć o charakterze społecznym oraz edukacyjnym wobec społeczności powiatu. Spodziewanym efektem realizacji wszystkich zadań sformułowanych w programie opieki nad zabytkami będzie – poza wspomnianym zachowaniem i poprawą stanu środowiska kulturowego – wytworzenie szeroko rozumianej świadomości obszaru Powiatu Opolskiego jako interesującego kulturowo i turystycznie miejsca. Zabytki stanowią świadectwo historii i kultury lokalnej, regionalnej i narodowej. Celem programu jest kształtowanie świadomości oraz uwrażliwienie mieszkańców powiatu na potrzeby związane z właściwym utrzymaniem i ochroną lokalnego środowiska kulturowego. Troska o zabytki ma także wymiar gospodarczy. Odpowiednie wykorzystanie oraz wypromowanie miejscowych dóbr kultury może przyczynić się do rozwoju lokalnej gospodarki.

Zadbane, należycie oznakowane i wypromowane pomniki przeszłości przyciągają turystów.

Głównymi adresatami Programu jest społeczność lokalna bezpośrednio zainteresowana polepszeniem stanu zachowania materialnego dziedzictwa kulturowego. Dotyczy to przede wszystkim obecnych oraz przyszłych właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych, animatorów życia kulturalnego, lokalnych wspólnot jak również władz samorządowych powiatu posiadających rzeczywiste instrumenty ochrony zabytków.

Niniejsze opracowanie koncentruje się na głównych celach polityki Powiatu w zakresie dziedzictwa kulturowego w kontekście obowiązujących, w skali kraju, województwa i powiatu, dokumentów o charakterze strategicznym.

2. Podstawa prawna opracowania i cele programu ochrony zabytków w świetle ustawy o ochronie zabytków.

Podstawą prawną niniejszego opracowania jest Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z art. 87 ust. 1 cytowanej ustawy Zarząd Powiatu sporządza na okres 4 lat powiatowy program opieki nad zabytkami, który po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków przyjmuje Rada Powiatu. Program publikowany jest w

wojewódzkim dzienniku urzędowym, a z jego realizacji Zarząd Powiatu sporządza co dwa lata sprawozdanie, które następnie przedstawia Radzie Powiatu.

Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Opolskiego na lata 2020-2023 ma na celu:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego, ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami.

3.1 Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków.

Na obowiązek ochrony zabytków wskazuje Konstytucja Rzeczypospolitej Polski z dnia 2 kwietnia 1997 r. W myśl art. 5 Konstytucji „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...)”. Natomiast art. 6 mówi o tym, że „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”. Art. 73 zapewnia wolność korzystania z dóbr kultury. Art. 82 Konstytucji wskazuje, iż obowiązkiem Obywatela Polskiego jest m.in. troska o dobro wspólne.

3.2 Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego w świetle ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje pojęcie zabytku jako nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których

zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytki podzielono na grupy. Pierwszą stanowią zabytki nieruchome, do których zaliczają się krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, a zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji. Druga grupa obejmuje zabytki ruchome: dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty, militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne. Trzecią grupą są zabytki archeologiczne: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać także nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Organami ochrony zabytków są:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków,
- wojewoda, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków. Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć w drodze porozumienia wykonywanie części kompetencji wojewódzkiego konserwatora zabytków gminom i powiatom, z wyjątkiem prowadzenia rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez administrację publiczną działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Formami ochrony zabytków są: wpis do rejestru zabytków, wpis do gminnej ewidencji zabytków; uznanie za pomnik historii; utworzenie parku kulturowego; ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację

inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

3.3 Zadania samorządu z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na powiaty obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami. Program opieki przyjmuje rada powiatu po uzyskaniu opinii właściwego miejscowo wojewódzkiego konserwatora zabytków. Następnie dokument ten jest ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu zarząd powiatu sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie powiatu. Po czterech latach program powinien zostać zaktualizowany.

Organ stanowiący powiatu może udzielić dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Zadaniem własnym jednostki samorządu terytorialnego jest sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada.

Zadaniem starosty jest ustanawianie, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, społecznego opiekuna zabytków.

Starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie oraz na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może wydać decyzję o zabezpieczeniu zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, w przypadku wystąpienia jego zagrożenia, w formie ustanowienia czasowego zajęcia zabytku.

Ponadto zadania powiatu z zakresu kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wpisane są w ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym w art. 4 ust. 1 pkt 7.

3.4 Inne uregulowania prawne.

Obowiązek ochrony zabytków uwzględniony został również w innych ustawach, takich jak:

- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1945 ze zm.),
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1186, ze zm.),

- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1396, ze zm.),
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. 2018, poz. 1614, ze zm.),
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. 2018, poz. 1983, ze zm),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz, U z 2019 r., poz. 688, ze zm.)
- ustawa z dnia 15 września 2017 r. o Narodowym Instytucie Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1813)
- ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1473, ze zm.),
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 2204 ze zm.),
- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 917 ze zm.),
- ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz. U. z 2017 poz. 1161),
- ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 2129, ze zm).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

4.1.1 Narodowa Strategia Rozwoju Kultury w latach 2004 – 2020.

Misją *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury* jest: „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całość historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów.” Formułując zadania powiatu w zakresie ochrony dóbr kultury musimy realizować powyższy cel.

W 2005 r. Ministerstwo Kultury wydało *Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*. Zawarto w niej cele realizacji Strategii, przy czym za cel strategiczny obrano zrównoważenie rozwoju kultury w regionach.

Cel nadrzędny realizowany jest przez następujące cele cząstkowe / uzupełniające:

1. Wzrost efektywności zarządzania sferą kultury.
2. Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju i dostępie do kultury.
3. Wzrost udziału kultury w PKB.
4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków.

5. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury.
6. Wzrost uczestnictwa w kulturze.
7. Rozwój szkół artystycznych i zwiększenie liczby godzin edukacji kulturalnej w programach szkolnych.
8. Efektywna promocja twórczości.
9. Promocja polskiej kultury za granicą.
10. Ochrona własności intelektualnej i walka z piractwem.
11. Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury.
12. Rozwój przemysłów kultury (kinematografia, media, design, wydawnictwa, fonografia).

Cele cząstkowe realizowane są w ramach pięciu obszarów priorytetowych, którym odpowiadają szczegółowo opisane w NSRK – Narodowe Programy Kultury (NPK):

1. Czytelnictwo i sektor książki *NPK Promocja czytelnictwa i rozwój sektora książki;*
2. Dziedzictwo kulturowe *NPK Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego;*
3. Instytucje artystyczne i promocja twórczości *NPK Rozwój instytucji artystycznych;*
4. Szkolnictwo artystyczne i promocja młodych twórców - *NPK Wspierania debiutów i rozwoju szkół artystycznych;*
5. Sztuka współczesna *NPK Znaki Czasu.*

Instrumentami realizacji NSRK są Programy Operacyjne, które określają szczegółowo system realizacji Strategii w obszarze finansowania działalności kulturalnej ze środków pozostających w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Programy Operacyjne ogłaszane będą do 2020.

Począwszy od 2014 r. ochrona dziedzictwa kulturowego odbywa się poprzez Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”. Celem tego programu jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

- Ochrona zabytków.
- Wspieranie działań muzealnych.
- Kultura ludowa.
- Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą.
- Ochrona zabytków archeologicznych.
- Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego.

4.1.2 Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019 – 2022.

W dniu 13 sierpnia 2019 r. Rada Ministrów uchwaliła *Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019 – 2022*.

Uchwała Rady Ministrów w sprawie ustanowienia Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019–2022, ma na celu realizację przepisu zawartego w art. 84 w związku z art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 z późn. zm.). Powyższe przepisy ustawowe nakładają na ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego obowiązek przygotowania, przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków, projektu krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na okres 4 lat. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest uchwalany przez Radę Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Obowiązki dotychczasowego programu zakończyło się w dniu 31 grudnia 2017 r. Zgodnie z art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w Krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.

Głównym celem Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami 2019-2022 jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami, który w okresie 4 lat realizowany będzie we współpracy z państwowymi instytucjami kultury i organami administracji publicznej poprzez trzy cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania, tj.:

Cel szczegółowy 1: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”, podzielony na kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym;
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym;

Cel szczegółowy 2: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami”, podzielony na kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami;
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego;

Cel szczegółowy 3: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa”, podzielony na kierunki działania:

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości;
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

4.2 Relacje powiatowego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

4.2.1 Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.

Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego została przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Opolskiego Nr XXV/325/2012 w dniu 28 grudnia 2012 roku. Dokument stanowi bazę do realizacji polityki regionalnej w województwie do 2020 roku i został opracowany przy zachowaniu najważniejszych zasad programowania i planowania strategicznego. Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego zakłada uzyskanie określonego stanu rozwoju województwa opolskiego, gdzie na pierwszym miejscu są jego mieszkańcy- wykształceni, otwarci na zmianę, wiedzę i innowacje, społeczność regionalna jest aktywna na rynku pracy i poza nim, a opolska gospodarka konkurencyjna i innowacyjna, zarówno w przestrzeni krajowej, jak i europejskiej.

„Województwo opolskie to wielokulturowy region, wykształconych, otwartych i aktywnych mieszkańców, z konkurencyjną i innowacyjną gospodarką oraz z przyjaznym środowiskiem życia”

W dokumencie wyznaczono szereg celów strategicznych, jednak nie zawierają one zbyt wielu odniesień do tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego. Najbardziej zbliżone do niej są działania w ramach Celu Strategicznego 5 Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna. Cel ten zakłada iż atrakcyjność województwa wzrastać będzie wraz ze zwiększaniem konkurencyjności produktów turystycznych i kulturalnych. Niezbędne będzie zatem rozszerzenie oferty turystyczno-kulturalnej regionu poprzez modernizację i rozbudowę obiektów dziedzictwa kulturowego.

Wpływ na atrakcyjność produktów turystycznych będzie miało dalsze rozwijanie szlaków turystycznych oraz bazy noclegowej, usługowej i rekreacyjnej. Turystyka powinna być również oparta na potencjale regionu, na jaki w przypadku powiatu opolskiego składają się w szczególności zasoby wodne i przyrodnicze w tym m.in: Stobrawski Park Krajobrazowy, obszar doliny Małej Panwi z jeziorami turawskimi i wykopaliskami paleontologicznymi w Krasiejowie. Wykorzystanie potencjału turystycznego powinno uwzględniać chłonność środowiska przyrodniczego i nie powodować uszczuplenia walorów przyrodniczych. Głównym celem operacyjnym tego celu strategicznego jest:

Cel operacyjny 5.3 Rozwój usług turystyki, kultury i sportu oraz ich infrastruktury. W ramach tego celu wyznaczono następujące działania, przynajmniej częściowo powiązane z ochroną obiektów zabytkowych:

- rozwój i promocja oferty turystycznej, kulturalnej i sportowej regionu,

- inicjowanie i wspieranie współpracy organizacji pozarządowych oraz tworzenie sieci kooperacyjnych, wpływających na rozwój oferty kulturalnej, turystycznej i sportowej regionu,
- tworzenie warunków do rozwoju kompetencji kulturowych w regionie,
- budowa, rozbudowa i poprawa stanu oraz dostępności infrastruktury kulturalnej, w tym dziedzictwa kulturowego oraz infrastruktury turystycznej, uzdrowiskowej, rekreacyjnej i sportowej,
- tworzenie spójnego wizerunku województwa opolskiego jako zbioru kierunków turystycznych wysokiej jakości zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.
- powołanie Regionalnego Centrum Kultury, wspierającego rozwój działalności kulturalnej w województwie opolskim.

4.2.2 Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020 przyjęty uchwałą Zarządu Województwa nr 385/2015 z dnia 19 marca 2015 r. z późn. zmianami. Głównym celem Regionalnego Programu Operacyjnego jest zwiększenie konkurencyjności oraz zapewnienie spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej dla podniesienia atrakcyjności województwa opolskiego, jako miejsca do inwestowania, pracy i zamieszkania.

W założeniach tego dokumentu wspierane będą działania z zakresu m.in. innowacyjności, rozwoju i zwiększenia konkurencyjności przedsiębiorstw, budowy społeczeństwa informacyjnego, infrastruktury edukacyjnej, komunikacyjnej, ochrony zdrowia i ochrony środowiska, rewitalizacji, turystyki i kultury. W ramach Osi priorytetowej 5; Infrastruktura społeczna i szkolnictwo wyższe realizowane są m.in. działania związane z inwestowaniem w kulturę a wśród nich: Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego i Rozwój infrastruktury kulturalnej. Celem tych działań jest wzrost znaczenia kultury w regionie poprzez poprawę warunków i jakości świadczonych usług kulturowych skutkujących zwiększeniem uczestnictwa społeczeństwa w życiu kulturalnym regionu oraz zachowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Realizacja projektów wpłynąć ma na unowocześnienie obiektów kultury oraz poprawę ich wyposażenia, w tym m.in. w sprzęt wystawienniczy, magazynowy, techniczny i multimedialny, jak również w systemy podnoszące stopień bezpieczeństwa obiektów. Projekty uzyskujące wsparcie w ramach działania mają się ponadto przyczynić do zachowania dziedzictwa kulturowego i naturalnego w zakresie ochrony historycznych i zabytkowych obiektów, zapobiegania ich niszczeniu i dewastacji oraz ich pełnego wykorzystania do prowadzenia działalności kulturalnej. Kwestie ochrony dziedzictwa kulturowego zostały uwzględnione również w Osi priorytetowej 6: *Aktywizacja obszarów miejskich i zdegradowanych*, która definiuje działanie *Rewitalizacja zespołów miejskich i zdegradowanych*. W jego wyniku wsparciem objęte będą m.in. centra starych miast, obiekty dziedzictwa kulturowego oraz podejmowane będą niezbędne działania w obszarze infrastruktury.

4.2.3 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego.

Dokument został przyjęty Uchwałą Nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 września 2010 r. i stanowi podstawowe narzędzie prowadzenia polityki przestrzennej na poziomie regionu, rozumianej jako celowe oddziaływanie władz województwa na rozmieszczenie funkcji i przestrzenne różnicowanie dynamiki rozwoju. Głównym zadaniem Planu jest określenie przestrzennych uwarunkowań rozwoju oraz kierunków i priorytetów kształtowania środowiska przyrodniczego, kulturowego i zurbanizowanego w ciągu najbliższych kilkunastu lat, w dostosowaniu do strategicznych kierunków rozwoju społecznego i gospodarczego województwa zawartych w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego, z równoczesnym uwzględnieniem koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju. Stanowi on punkt wyjścia dla opracowania innych wojewódzkich programów i dokumentów strategicznych. W kolejnych aktualizacjach Planu, niezwykle istotne będzie wskazanie niebezpieczeństw, jakie mogą stanowić nowe inwestycje dla historycznie ukształtowanego zabytkowego krajobrazu kulturowego Opolszczyzny.

Kwestia środowiska kulturowego regionu została poruszona w rozdziale poświęconym planowaniu przestrzennemu. Wśród celów zagospodarowania przestrzennego w zakresie osadnictwa wymienia się utrzymanie historycznie ukształtowanej sieci osadniczej województwa, podkreślając również jako jedną z głównych zasad zagospodarowania przestrzennego „nacisk na zapewnienie wysokiego poziomu ładu przestrzennego rozumianego, jako dążenie do harmonii, uporządkowania, proporcjonalności i równoważenia środowiska przyrodniczego i kulturowego z potrzebami urbanizacji”. Również rozdział traktujący o turystyce, w istotny sposób dotyka spraw związanych z dziedzictwem kulturowym. Według autorów opracowania, ochrona i racjonalne wykorzystanie walorów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego warunkuje rozwój turystyki. W związku z tym kierunki polityki przestrzennej w tym obszarze obejmą m.in.: ochronę walorów przyrodniczych i krajobrazowych, ochronę, modernizację, konserwację i odbudowę obiektów i układów zabytkowych oraz innych obiektów kultury, budowę systemu szlaków tematycznych, w tym o zasięgu międzyregionalnym.

Obszerny rozdział Planu poświęcono bezpośrednio dziedzictwu kulturowemu Opolszczyzny, co dowodzi wagi, jaką do tej dziedziny życia społecznego przykładają władze samorządowe województwa. Dokument, cytując ustawę o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje pojęcia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i przypomina, że „ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej, a kształtowanie środowiska kulturowego powinno generować rozwój innych dziedzin życia regionu (np. turystykę i rekreację, osadnictwo, leśnictwo, rolnictwo). Obiekty kultury materialnej winny być wykorzystane i użytkowane z zapewnieniem opieki konserwatorskiej, rewaloryzacji i nadania im odpowiednich funkcji użytkowych”. Do

głównych zasad zagospodarowania przestrzennego województwa w zakresie dziedzictwa kulturowego określonych w Planie należą:

- 1) zachowanie ładu przestrzennego na terenach zabudowy historycznej poprzez:
 - wymóg uczytelniania historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych,
 - wymóg dostosowania nowej zabudowy w zakresie skali, formy, materiału i koloru do zabudowy historycznej,
 - wymóg szczególnej ochrony elementów tworzących zabytkowy charakter przestrzeni,
- 2) obejmowanie prawną ochroną dziedzictwa kulturowego poprzez opracowywanie m.p.z.p. z określeniem stref ochrony konserwatorskiej – priorytet dla obszarów cennych pod względem zabytkowym,
- 3) nadawanie mocy prawnej Gminnym Ewidencjom Zabytków poprzez umieszczanie ich w m.p.z.p.
- 4) kompleksową ochronę obszarów i obiektów zabytkowych,
- 5) wykorzystanie obiektów i obszarów zabytkowych do pełnienia określonych funkcji, zgodnych bądź nie kolidujących z ich zabytkowym charakterem,
- 6) oszczędne kształtowanie krajobrazu kulturowego, a także przeciwdziałanie rozpraszaniu historycznie ukształtowanej zabudowy,
- 7) harmonizowanie zabytkowych układów urbanistycznych w powiązaniu z rozwojem osadnictwa i komunikacji,
- 8) zachowanie mieszkalno-usługowego charakteru centrów miast,
- 9) eksponowanie regionalnych cech środowiska kulturowego województwa opolskiego,
- 10) inicjowanie nowych form ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez tworzenie pomników historii i parków kulturowych w symbiozie z przyrodą i wymogami rozwoju społeczno-gospodarczego.

4.2.4 Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016-2019 został przyjęty Uchwałą Nr XVIII/206/2016 r. Jest to kompleksowy dokument strategiczny, dający obraz stanu istniejącego oraz propozycje działań, które pozwolą uzyskać najważniejsze cele wynikające z art. 87 Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Są to:

1. Utrzymanie i zarządzanie zasobami regionalnego dziedzictwa kulturowego,
2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego,
3. Rozwój turystyki związanej z regionalnym dziedzictwem kulturowym i rozwój tożsamości regionalnej.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.

5.1. Relacje Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu.

5.1.1 Strategia Powiatu Opolskiego na lata 2015 -2025.

Strategia Powiatu Opolskiego na lata 2015 -2025 została przyjęta Uchwałą Rady Powiatu Opolskiego Nr XVI/101/16 w dniu 28 stycznia 2016 r. Celem Strategii jest określenie kierunków rozwojowych Powiatu Opolskiego zgodnie z potrzebami lokalnej społeczności oraz zmiennymi warunkami społeczno- gospodarczymi. Dokument ten nawiązuje do działań prorozwojowych i proinwestycyjnych z uwzględnieniem przemian, jakie zachodzą w polityce regionalnej i krajowej. Zapisy Strategii zostały dostosowane do obowiązujących dokumentów krajowych i regionalnych określających priorytety polityki spójności i polityki regionalnej Unii Europejskiej oraz możliwości współfinansowania przedsięwzięć z udziałem środków zewnętrznych. Na podstawie analizy SWOT sformułowano wizję rozwoju Powiatu Opolskiego na kolejne lata, która znajduje swoje odzwierciedlenie w celach strategicznych, operacyjnych, proponowanych działaniach i priorytetach inwestycyjnych. Do realizacji niniejszego programu zastosowanie bezpośrednie mają następujące cele strategiczne i operacyjne:

Cel operacyjny – I. Czyste środowisko naturalne.

Cel strategiczny – 3.Ochrona i promocja różnorodności biologicznej i dziedzictwa naturalnego.

Cel operacyjny - II. Aktywne i bezpieczne społeczeństwo.

Cel strategiczny – 4. Wspieranie wielokulturowego dziedzictwa i tożsamości.

Cel operacyjny – V. Infrastruktura społeczna przyjazna ludziom i środowisku.

Cel strategiczny - 3. Zachowanie ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego.

5.1.2 Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Opolskiego na lata 2016 – 2020.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Opolskiego na lata 2016 – 2020 z perspektywą na lata 2021-2024 został przyjęty Uchwałą nr XXVIII/189/17 Rady Powiatu Opolskiego z dnia 9 marca 2017 r. Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych, powiaty zapewnić powinny zatem wykonywać zadania z zakresu ochrony środowiska oraz brać odpowiedzialność za jakość życia swoich mieszkańców. Efektywność działań w zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego musi być zgodna z opracowanym przez powiat opolski programem, który został sporządzony na podstawie analizy sytuacji w regionie. Cele i działania proponowane w programie to między innymi: upowszechnianie i wspieranie systemów zarządzania środowiskowego, podnoszenie świadomości

ekologicznej społeczności, zgodnie z zasadą „myśl globalnie, działaj lokalnie”, stworzenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizacji możliwości wystąpienia szkody, opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które powinny być podstawą lokalizacji nowych inwestycji, zachowanie bogatej różnorodności biologicznej, racjonalne użytkowanie zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej, z zachowaniem bogactwa biologicznego, zabezpieczenie przed skutkami powodzi, rekultywacja gleb zdegradowanych i zdewastowanych oraz przywrócenie im funkcji przyrodniczej, rekreacyjnej lub rolniczej, osiągnięcie jakości powietrza w zakresie dotrzymywania dopuszczalnego poziomu pyłu zawieszonego PM10 w powietrzu na terenie Powiatu Opolskiego, osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wszystkich wód, gospodarowanie odpadami z uwzględnieniem zapobiegania powstania odpadów, minimalizacja ich ilości oraz propagowanie odzysku bezpiecznego dla środowiska, dokonanie wiarygodnej oceny narażania społeczeństwa na ponadnormatywny hałas i podjęcie kroków do zmniejszania tego zagrożenia tam, gdzie jest ono największe, ochrona mieszkańców Powiatu Opolskiego przed szkodliwym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych oraz zmniejszenie ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej przez nadzór nad wszystkimi instalacjami będącymi potencjalnymi źródłami takiej awarii.

5.1.3 Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych Powiatu Opolskiego.

Niniejszy powiatowy plan ochrony zabytków opracowano w uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Wojewodą Opolskim - obowiązuje od 2005 r. (ostatnia aktualizacja 29 marca 2019 r). Plan zakłada spodziewane zagrożenia zabytków na obszarze powiatu w kontekście: obszaru powiatu, jego usytuowania i ukształtowania terenu, klimatu i warunków hydrologiczno – meteorologicznych, urbanistyki i gospodarki oraz sieci komunikacyjnej. Zgodnie z założeniami planu warunki klimatyczne a następnie wszelkie przejawy wandalizmu stanowią będą potencjalne zagrożenia zabytków. Trudnymi do przewidzenia są ewentualne akty terrorystyczne oraz działania prowadzone w okresie konfliktów zbrojnych. W efekcie plan ochrony zabytków uwzględnia m.in. następujące działania prewencyjne: prowadzenie gminnej ewidencji, oznakowanie obiektów zabytkowych, przeprowadzanie okresowych kontroli stanu technicznego, wyposażenie obiektów w monitorujące i sygnalizujące powstałe zagrożenie.

5.1.4 Uchwała Rady Powiatu Opolskiego Nr XXXV/259/17 z dnia 21 grudnia 2017 r.

Uchwała nr XXXV/259/17 z dnia 21 grudnia 2017 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej z budżetu Powiatu Opolskiego na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

O dotacje, z budżetu Powiatu Opolskiego, na sfinansowanie prac lub robót budowlanych przy zabytku ruchomym lub nieruchomym może się ubiegać każdy podmiot będący właścicielem lub posiadaczem zabytku, a także podmiot, który do tego zabytku posiada tytuł prawny wynikający z użytkowania wieczystego, ograniczonego prawa rzeczowego, trwałego zarządu albo stosunku zobowiązanego. Środki finansowe na ten cel określa w każdym roku budżetowym Rada Powiatu Opolskiego w uchwale budżetowej.

5.2 Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego powiatu opolskiego.

5.2.1 Charakterystyka powiatu.

Powiat opolski wraz z miastem Opole położony jest w środkowej części województwa opolskiego. Graniczy od północy z powiatem namysłowskim i kluczborskim, od zachodu z powiatem brzeskim, od południa z powiatami: nyskim, prudnickim i krapkowickim oraz od wschodu z powiatami: oleskim i strzeleckim. Powiat opolski zajmował do 31.12.2016 r. powierzchnię 1587 km², co stanowi 17% ogólnej powierzchni województwa. Zamieszkiwało go ok. 130.000 osób. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2016 r. w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast, nadania niektórym miejscowościom statusu miasta oraz zmiany nazwy gminy, powierzchnia powiatu opolskiego zmniejszyła na rzecz Miasta Opola o miejscowości: Borki, Brzezie, Chmielowice, Czarnowąsy, Dobrzeń Mały ul. Opolska 161, Krzanowice, Sławice, Świerkle, Winów, Wrzoski, Żerkowice.

W skład powiatu wchodzi 3 miasta: Niemodlin, Ozimek, Prószków i 10 gmin wiejskich: Chrzastowice, Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Komprachcice, Łubniany, Murów, Popielów, Tarnów Opolski, Tułowice, Turawa. Siedzibą władz powiatu jest miasto Opole.

Powiat opolski to region o charakterze rolniczo – przemysłowym, przy czym użytki rolne zajmują około 44% jego powierzchni. Teren powiatu położony w Dolinie Odry znajduje się na wysokości 135 m. n.p.m., a na wzgórzach koło Ozimka, Niemodlina, Ligoty Turawskiej i Budkowic Starych dochodzi do 220 m n.p.m. W części środkowej powiatu opolskiego wyróżniamy Pradolinę Wrocławską, która obejmuje Dolinę Odry na wschodzie, Równinę Opolską na północy, Równinę

Niemodlińską na południowym zachodzie i Dolinę Nysy Kłodzkiej w zachodniej części gminy Niemodlin. Wszystkie krainy geograficzne należą do Niziny Śląskiej. Jedynie niewielki fragment gminy Tarnów Opolski należy do Wyżyny Śląskiej. Niemal 45% powierzchni powiatu zajmują lasy. Drzewostan na terenie gmin Komprachcice, Niemodlin, Prószków, Tułowice, Dąbrowa jest pozostałością pradawnej Puszczy Śląskiej. 60 004,4 ha powierzchni powiatu opolskiego zajmują tereny przyrodnicze prawnie chronione: Stobrawski Park Krajobrazowy - największy park krajobrazowy w Polsce obejmujący gminy: Łubniany, Murów, Popielów, Dobrzeń Wielki, Dąbrowa; Bory Niemodlińskie obejmujące gminy: Komprachcice Niemodlin, Prószków, Tułowice, Dąbrowa; Lasy Stobrawsko – Turawskie obejmujące gminy: Chrzastowice, Łubniany, Murów, Ozimek, Turawa. W krajobraz kulturowy powiatu opolskiego wkomponowane są liczne zbiorniki wodne o znaczeniu turystyczno-rekreacyjnym oraz hodowlanym. Największym zbiornikiem wodnym powiatu jest Jezioro Turawskie, które jest jednym z największych sztucznych zbiorników wodnych w Polsce. Długą tradycję na terenie powiatu opolskiego ma hodowla ryb. Najstarsze stawy hodowlane powstały tu ok. XVI w. Obecnie kompleksy akwenów do hodowli przede wszystkim karpia znajdują się w okolicach Niemodlina, Tułowic, Marszałek, Lubieni, Poliwody. W okolicach Ozimka i Osowca rozwinął się przemysł maszynowy i metalurgiczny. Na terenie całego powiatu doskonale prosperują małe zakłady rzemieślnicze i usługowe. Cechą wyróżniającą rzemiosło powiatu są małe rodzinne zakłady ręcznego zdobienia porcelany, tzw. „malowanki opolskie”, które znajdują nabywców w całej Europie. Nad Jeziorami Turawskimi (Dużym, Małym, Średnim), a w Osowcu Srebrnym rozwinęła się turystyka wypoczynkowa i sporty wodne. Niemodlin, Zakrzów Turawski i Popielów oferują wypoczynek nad stawami hodowlanymi. Powiat opolski posiada dobre zaplecze komunikacyjne (autostrada A4, dobrze utrzymane drogi powiatowe, spławna Odra, dobre połączenia z lotniskami we Wrocławiu i Katowicach) oraz bardzo dobrze wytyczone ścieżki rowerowe i szlaki turystyczne. Na przestrzeni ostatnich kilku lat na terenie powiatu wyznaczono i przygotowano liczne szlaki turystyczne, zarówno piesze jak i rowerowe. Należą do nich m.in.:

1. Szlak Śląskich Kapliczek (Opole – Kępa – Luboszyce - Kolanowice – Biadacz – Masów – Łubniany – Dąbrówka Łubniańska – Jełowa);
2. Szlak Śląskiej Ceres (Opole – Winów - Górki – Domecko – Nowa Kuźnia – Prószków – Przysiecz);
3. Szlak Trzech Jezior (Opole – Zawada – Turawa – Zakrzów Turawski – Bierdzany);
4. Szlak hutników (Opole – Dobrzeń Wielki – Kup – Brynica – Murów – Zagwiździe);
5. Szlak zamków, pałaców i księdza dr Jana Dzierżona (Opole – Niewodniki – Narok – Popielów – Karłowice);
6. Szlak rowerowy wokół Niemodlina (Niemodlin – Gościejowice – Gościejowice Małe –

Szydłowic Śl. – Molestowice – Rutki – Rogi – Tłustoręby – Krasna Góra – Grabin – Jakubowice – Lipno – Niemodlin);

7. Trasa turystyczna „Zakamarki” (Tułowice – Szydłów – Skarbiszowice – Tułowice Małe – Tułowice).

Szlaki turystyczne oraz ścieżki dydaktyczne pełnią na terenie powiatu opolskiego istotne funkcje poznawcze i edukacyjne, ponieważ są nową formą zwiedzania obszarów z dominacją elementów przyrodniczych oraz wkomponowanych w krajobraz powiatu obiektów o znaczeniu kulturowym i historycznym.

5.2.2 Zarys historii powiatu.

Charakter powiatu opolskiego ukształtowała historia Śląska, który przechodził różne koleje losu tak często jak zmieniali się jego władcy. Panujący nad Śląskiem zmieniali się średnio co 200 lat, w ten sposób że raz byli to gospodarze, którzy sprawiali, że opolska ziemia rozkwitała wraz z całym Śląskiem, a w innych okresach trudno było mówić o rozwoju. Badania wykopaliskowe potwierdzają, że człowiek na terenach obecnego powiatu opolskiego pojawił się w okresie neolitu, 4500 lat p.n.e. W okresie prehistorycznym możemy mówić o wyraźnych śladach kultury przeworskiej i łużyckiej. W VIII w. n.e. na Śląsku Opolskim pojawili się Słowianie, którzy jako jedna z pierwszych wspólnot plemiennych zaczęli prowadzić osiadły tryb życia. Wraz z nimi pojawiła się pierwsza struktura osadnicza, która z czasem przerodziła się w państwową. W okresie panowania Piastów Śląsk znalazł się pod wpływami trzech państw: Królestwa Czech, Królestwa Polskiego i Cesarstwa Niemieckiego, które oddziaływały nań ze zmienną siłą. W XIII w., po bitwie pod Legnicą i spustoszeniu Śląska przez Mongołów, na zaproszenie książąt piastowskich przybyli tu czescy i niemieccy osadnicy. Wraz z nimi pojawiły się nowoczesne technologie, nowe sposoby gospodarowania i hodowli bydła, nowe formy prawne oraz inna forma organizacji miast. W 1335 r. Kazimierz Wielki w Trenczynie zrzekł się praw do Śląska na rzecz króla czeskiego. Cesarz niemiecki Maksymilian I Habsburg dzięki traktatowi dziedzicznemu z 1491 r. i układowi wiedeńskiemu z 1526 r. z Jagiellonami, jako król czeski, otworzył Habsburgom drogę do panowania nad Węgrami Czechami i Śląskiem. W XVI wieku Śląsk nie posiadał już jednolitej struktury administracyjnej, podzielony został na kilkanaście księstw. W wyniku wojen śląskich nad regionem zapanowały Prusy. Zmianie tej towarzyszył rozwój gospodarczy i społeczny Śląska. Nastąpiła tzw. „praindustrializacja z XVIII w.” - opracowanie podstaw górnictwa i hutnictwa. Na terenie powiatu opolskiego wybudowano huty w Ozimku, Zagwizdzu oraz zakłady przemysłu metalowego w Osowcu. Drugim etapem była XIX-wieczna industrializacja, która wprowadziła duże zmiany cywilizacyjne. Zreformowano administrację, szkolnictwo, prawo, wprowadzono obowiązek szkolny. Po II

wojnie światowej, na mocy układu poczdamskiego Śląsk, a z nim powiat opolski znalazł się w granicach Polski. Powiat opolski w pierwszych latach powojennych, czyli od roku 1945 należał do województwa śląsko-dąbrowskiego. W ramach przeprowadzonej po zakończeniu II wojny światowej reformy terytorialnej w 1950 roku powiat opolski włączony został do utworzonego województwa opolskiego. W skład powiatu wchodziły miasta: Krapkowice, Opole i Ozimek oraz gminy wiejskie: Chróścina, Chrzastowice, Czarnowąsy, Dąbrówka Dolna, Dobrzeń Wielki, Gosławice, Groszowice, Komprachcice, Kup, Łubniany, Murów, Nowa Wieś Królewska, Ozimek, Pokój, Popielów, Prószków, Przywory, Tarnów Opolski, Turawa, Wójtowa Wieś, Wrzoski, Zagwiździe. W roku 1975 nastąpiła reforma terytorialna, która likwidowała szczebel powiatu jako jednostkę samorządu terytorialnego. Powiat opolski reaktywowano na mocy reformy terytorialnej w roku 1998, a oficjalnie funkcjonuje od 01.01.1999 r. Obejmuje on część terenu powiatu opolskiego sprzed reformy z 1975 roku oraz część byłego, istniejącego w latach 1945-1975 powiatu niemodlińskiego. Tworzą go miasta Niemodlin, Ozimek i Prószków oraz gminy wiejskie Chrzastowice, Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Komprachcice, Łubniany Murów, Popielów, Tarnów Opolski, Tułowice i Turawa.

5.2.3 Krajobraz kulturowy.

Krajobraz kulturowy to przestrzeń, historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze. Powiat opolski ze względu na swe położenie geograficzne, od dawna był miejscem przeplatania się różnych kultur, zwłaszcza polskiej i niemieckiej. Krzyżowały się tu drogi i szlaki handlowe, z racji historycznej był to region otwarty na migracje, kolonizacje i stanowił azyl dla uchodźców religijnych. Ślady tych dwóch kultur i ich przemian odnaleźć można w budownictwie, rzemiośle, folklorze i obrzędach. Powiat opolski to dzieła architektury, dziedzictwo kultury ludowej oraz cenne wartości przyrodnicze. W regionie do dziś przetrwała imponująca ilość zabytków, wiele skarbów kultury materialnej m.in.; zamki i pałace w Tułowicach, Prószkowie, Dąbrowie, Niemodlinie, Niewodnikach, Naroku, Karczowie i Karłowicach; Kościoły, w tym wiele drewnianych w Kolanowicach, Zakrzowie Turawskim, Dobrzeniu Wielkim, Bierdzanach, Ochodzach, Popielowie, Radomirowicach, Ozimku; Pomniki, kapliczki, krzyże przydrożne, zabytki techniki, założenia parkowe. W Prószkowie, obok zamku, znajduje się księgozbiór pierwszej w Europie Rolniczej Akademii Królewskiej założonej w 1847 przez króla pruskiego Fryderyka Wielkiego. W Zagwiździ Fryderyk II w związku z uprzemysłowieniem rejonu opolskiego wybudował w 1754 r. hutę żelaza. Do dziś można obejrzeć: odlewnię zbudowaną w 1839 r., powiększoną w XIX w. Atrakcją turystyczną Ozimka jest zbudowany w 1827 r., najstarszy w Europie żelazny wiszący most.. W Tułowicach 1813 r., założono w fabrykę porcelany. Jej wyroby z okresu przedwojennego, a także współczesne cieszą się wielkim

zainteresowaniem w całej Europie. W Karłowicach znajduje się dom, w którym mieszkał ks. Jan Dzierżon, badacz pszczół, ojciec i reformator nowoczesnego pszczelarstwa.

W Niemodlinie znajduje się ratusz zbudowany w XIX w., aktualnie pełni funkcję budynku mieszkalnego (Rynek nr 51). W Niemodlinie warto również zwrócić uwagę na mury miejskie, wzniesione na początku XV, do dziś przetrwał odcinek murów od strony południowej. Mury posiadały dwie bramy Opolską i Nyską, które zburzono w 1860 r. Zachowały się pozostałości ganków strażniczych. W Rynku, należy zwrócić uwagę na budynek nr 1, utrzymany w stylu barokowym (XVIII). Dalej domy XIX – wieczne, które otaczają nietypowe dla śląskiej architektury centrum miasta. W Osowcu do dziś działają założone, w tym samym czasie co huta w Zagwizdzu (ok.1754 r.) zakłady metalowe.

W powiecie opolskim znajdują się również wyjątkowe miejsca przyrodnicze, których część powstała dzięki działalności człowieka. Występuje tu wiele niezwykle rzadkich i ginących gatunków roślin, zwierząt oraz interesujących skamieniałości, które chronione są w różnego typu formach ochrony przyrody, m.in. parkach krajobrazowych i rezerwach przyrody. W powiecie opolskim występują największe (20 – 30 m. wysokości) na całym Śląsku obszary wydymowe, które można spotkać w gminach: Murów, Łubniany, Popielów i Turawa. Ich wiek sięga 13 tysięcy lat. Na terenie powiatu opolskiego znajduje się 6 rezerwatów o łącznej powierzchni ok. 100 ha. Należą do nich: Rezerwat przyrody Jaśkowice, położony na terenie Borów Niemodlińskich, na północny zachód od wsi Jaśkowice (gm. Prószków) Ochronie podlega bór mieszany sosnowo –dębowy; Rezerwat przyrody Przysiecz, położony na południe od wsi Przysiecz (gm. Prószków). Ochronie podlega tu las mieszany, w którym głównie występuje świerk, dąb bezszypułkowy i modrzew europejski w odmianie sudeckiej; Rezerwat przyrody Staw Nowokuźnicki jest rezerwatem florystycznym, położony na skraju wsi Nowa Kuźnia niedaleko Prószkowa. Na terenie rezerwatu odnotowano łągi 47 gatunków ptaków; Rezerwat przyrody Prądy – obejmuje ochroną torfowiska położone na terenie nadleśnictwa Opole; Rezerwat przyrody Złote Bagna – obejmuje ochroną torfowiska położone na terenie gminy Niemodlin; Rezerwat przyrody Srebrne Źródła – zlokalizowany w okolicach Dębskiej Kuźni obejmuje fragment kompleksu leśnego leżącego w dolinie rzeki Jemielnicy. Warto również dodać, że obszar ten, ze względu na znaczne wartości krajobrazowe, już przed II wojną światową był chroniony na prawach rezerwatu. Niedaleko Srebrnego Źródła jeszcze do lat 70.

XX w. stały potężne sosny i jodły liczące po 180 lat. Powiat Opolski słynie również z posiadania tworów o szczególnej wartości historycznej, przyrodniczej, naukowej, kulturowej i krajoznawczej bowiem w rejestrze widnieją drzewa uznawane za najstarsze w Polsce tj: 570-letni dąb bezszypułkowy w miejscowości Szydłowiec Śląski, 550-letni cis pospolity w miejscowości

Łubniany, 350-letni buk w miejscowości Lubienia koło Popielowa, 380-letni dąb bezszypułkowy rosnący po lewej stronie drogi z Turawy do Rzędowa. Reasumując trzeba zaznaczyć że dziedzictwo kulturowe Śląska Opolskiego stanowi olbrzymią wartość dla jego mieszkańców o czym mogą świadczyć m.in. następujące inicjatywy: założona w Dańcu przez Konrada Mientusa Izba Muzealna i zebrane w niej ekspozyty dotyczące historii Śląska Opolskiego od dziejów pradawnych do dziś; W Luboszycach w Izbie regionalnej w Szkole Podstawowej im. Jan Bosko pokazano starą izbę lekcyjną i zachowane przedmioty gospodarstwa domowego. Oryginalność luboszyckiej izby polega na połączeniu funkcji klasy do nauczania przedmiotów z salą folklorystyczną. W Biadaczu w Gimnazjum, znajdziemy małe muzeum etnograficzne.

5.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.

5.3.1 Zabytki nieruchome.

Zabytkami nieruchomymi (175) są pojedyncze dzieła architektury i budownictwa lub zespoły budowlane, m.in. zamki, pałace, dwory, zespoły pałacowo – dworskie, budowle sakralne (kościół, kapliczki, kaplice, klasztory), budynki mieszkalne. Spośród zabytków nieruchomych duże znaczenie dla dziedzictwa kulturowego powiatu ma również 15 obiektów mostowych, których ewidencję prowadzą urzędy gmin Powiatu Opolskiego oraz Zarząd Dróg Powiatowych w Opolu – jednostka organizacyjna Powiatu Opolskiego. Zlokalizowane są w gminach: Murów – 4, Chrzastowice – 4, Turawa – 3, Ozimek – 2, Łubniany -1, Tarnów Op. -1.

Zasoby zabytków powiatu opolskiego znajdujące się w rejestrze prowadzonym przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przedstawia tabela nr 1.

Tabela 1. Wykaz obiektów nieruchomościowych wpisanych do rejestru zabytków województwa opolskiego – stan na dzień 10 sierpnia 2018 r.

LP	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT I ADRES OBECNY	ADRES DAWNY (Z DECYZJI O WPISIE DO REJESTRU)	DATA POWSTANIA	NR DECYZJI O WPISIE DO REJESTRU
1.	Chrzastowice	Lędziny - Zbicko	budynek dawnego nadleśnictwo, ul. Leśna 2 w Zbicku		1830	2012/74 z 23.11.1974
2.	Chrzastowice	Lędziny - Zbicko	park dworski z aleją dojazdową w Zbicku		2 ćw. XIX, 1900	296/94 z 9.12.1994
3.	Dąbrowa	Chróstcina	kościół parafialny pw. śś. Piotra i Pawła	kościół parafialny	XIV-XVIII	633/59 z 13.11.1959
4.	Dąbrowa	Chróstcina	dzwonnica przy kościele		XVI	634/59 z 13.11.1959
5.	Dąbrowa	Chróstcina	dom, ul. Niemodlińska 23			213/2014 z 13.03.2014
6.	Dąbrowa	Chróstcina	cmentarz parafialny		2 poł. XIX	225/89 z 6.11.1989
7.	Dąbrowa	Chróstcina	wiatrak drewniany		XIX	635/59 z 13.11.1959
8.	Dąbrowa	Ciepielowice	Dwór		1800	1010/65 z 7.05.1965
9.	Dąbrowa	Ciepielowice	Spichlerz		1 poł. XIX	1010/65 z 7.05.1965
10.	Dąbrowa	Ciepielowice	park pałacowy		2 poł. XIX	303/98 z 29.12.1998
11.	Dąbrowa	Dąbrowa	kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca		XVII	552/59 z 24.02.1959
12.	Dąbrowa	Dąbrowa	Zamek	były zamek Hatzfeldów	1615, 2 poł. XIX	159/55 z 11.07.1955
13.	Dąbrowa	Dąbrowa	Park			71/83 z 1.08.1983 169/49 z 29.04.1949
14.	Dąbrowa	Dąbrowa	aleja dojazdowa			211/89 z 28.07.1989
15.	Dąbrowa	Dąbrowa	dom zgromadzenia siostr św. Elżbiety, ul. Polna 4	budynek, ul. Polna 4	1895	2275/91 z 1.07.1991

16.	Dąbrowa	Karczów	Dwór		XVII/XVIII, 1880	1012/65 z 7.05.1965
17.	Dąbrowa	Karczów	park dworski			79/83 z 8.09.1983
18.	Dąbrowa	Narok	Pałac		1865	2021/76 z 23.08.1976
19.	Dąbrowa	Narok	Spichlerz			2021/76 z 23.08.1976
20.	Dąbrowa	Narok	cmentarz parafialny rzymsko – katolicki			224/89 z 6.11.1989
21.	Dąbrowa	Niewodniki	zespół pałacowy: pałac		XIX	2020/76 z 23.08.1976
22.	Dąbrowa	Niewodniki	zespół pałacowy: spichlerz		XIX	2020/76 z 23.08.1976 1655/66 z 22.09.1966
23.	Dąbrowa	Niewodniki	Park		1. 70-te XIX	256/90 z 27.06.1990
24.	Dąbrowa	Nowa Jamka	Dwór			1014/65 z 8.05.1965
25.	Dąbrowa	Skarbiszów	park dworski wraz z folwarkiem (owczarnia, obora)		I poł. XVIII	301/98 z 6.08.1998 zmiana decyzji z dn. 22.12.1998
26.	Dąbrowa	Sławice	park dworski wraz z folwarkiem (kuźnia, czworak, aleja jesionowa)			302/98 z 28.12.1998
27.	Dąbrowa	Żelazna	spichlerz, ul. Opolska 30		XVIII/XIX	2123/86 z 20.05.1986
28.	Dobrzeń Wielki	Dobrzeń Wielki	kościół odpustowy pw. św. Rocha	kościół drewniany pw. św. Rocha wraz z wnętrzem	XVII/XVIII	105/54 z 2.06.1954
29.	Dobrzeń Wielki	Kup	kościół rzymskokatolicki – parafialny			148/2011 z 24.05.2011
30.	Dobrzeń Wielki	Kup	kościół poewangelicki			147/2011 z 30.05.2011
31.	Dobrzeń Wielki	Kup	cmentarz parafialny, ul. Ligonia		1899	287/92 z 6.11.1992
32.	Dobrzeń Wielki	Kup	cmentarz ewangelicki ul. Brynicka		1857	286/92 z 6.11.1992

33.	Komprachcice	Chmielowice	park podworski, ul. Nyska-Ogrodowa		XIX, 1 poł. XX	294/94 z 8.12.1994
34.	Komprachcice	Domecko	Dwór		1800, poł. XIX	2006/74 z 24.04.1974
35.	Komprachcice	Domecko	Park			73/83 z 1.08.1983
36.	Komprachcice	Komprachcice	mogiła zbiorowa ofiar II wojny światowej, ul. Cmentarna			174/88 z 20.06.1988
37.	Komprachcice	Ochodze	kościół parafialny pw. św. Marcina	kościół pw. św. Marcina wraz z wnętrzem	1702, 1940	108/54 z 5.06.1954
38.	Łubniany	Brynica	kościół parafialny pw. św. Szczepana	kościół parafialny	XIX w.	642/59 z 13.11.1959
39.	Łubniany	Brynica	Kaplica		XIX w.	643/59 z 13.11.1959
40.	Łubniany	Dąbrówka Łubniańska	lamus, ul. Oleska 30		XVIII/XIX	1793/66 z 14.10.1966
41.	Łubniany	Dąbrówka Łubniańska	lamus, ul. Oleska 67		XVIII/XIX	1794/66 z 14.10.1966
42.	Łubniany	Grabie	kościół ewangelicko-augsburski, ob. rzymskokatolicki			117/2010 z 6.05.2010
43.	Łubniany	Jełowa	kościół parafialny	kościół parafialny pw. św. Bartłomieja	XIX	632/59 z 13.10.1959
44.	Łubniany	Kobylno	kościół filialny pw. św. Mateusza		XVIII	1128/66 z 9.02.1966
45.	Łubniany	Kolanowice	kościół parafialny pw. św. Barbary	kościół parafialny	XVIII	759/64 z 1.04.1964 106/54 z 2.06.1954
46.	Łubniany	Luboszyce	kościół parafialny pw. św. Antoniego		1919-1920	231/2015 z 12.02.2015

47.	Murów	Bukowo	Budynek stacyjny wraz z gruntem w granicach fundamentowania		k. XIX	248/2016 Z 22.02.2016
48.	Murów	Murów	Dworzec kolejowy, ul. Dworcowa 3			216/2014 Z 14.04.2014
49.	Murów	Radomierowice	kościół filialny pw. św. Wniebowzięcia NMP	kościół filialny	XVIII	760/64 z 1.04.1964
50.	Murów	Stare Budkowice	kościół parafialny pw. św. Rocha	kościół parafialny	XIX w.	637/59 z 13.11.1959
51.	Murów	Zagwiździe	kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa wraz z kaplicą i otoczeniem w granicach ogrodzenia		1920 - 1921	87/2009 z 24.03.2009
52.	Murów	Zagwiździe	huta żelaza wraz z kanałami i przepustami: odlewnia		1839, XIX, XX	1879/67 z 26.05.1967
53.	Murów	Zagwiździe	huta żelaza wraz z kanałami i przepustami: magazyn przy odlewni		I poł. XIX	1879/67 z 26.05.1967
54.	Murów	Zagwiździe	huta żelaza wraz z kanałami i przepustami: młotownia		1806	1879/67 z 26.05.1967
55.	Murów	Zagwiździe	huta żelaza wraz z kanałami i przepustami: magazyn przy młotowni		1802	1879/67 z 26.05.1967
56.	Murów	Zagwiździe	huta żelaza wraz z kanałami i przepustami: pozostałości przycinarki			1879/67 z 26.05.1967
57.	Murów	Zagwiździe	budynek, ul. Grabicka 3	budynek nadleśnictwa		2206/90 z 11.01.1990
58.	Niemodlin	Grabin	kościół parafialny pw. św. Mikołaja	kościół parafialny	XVI - XVIII	1069/66 z 20.01.1966
59.	Niemodlin	Grabin	spichlerz dworski		XIX	1651/66 z 22.09.1966

60.	Niemodlin	Grabin	Park		XVIII	77/83 z 1.08.1983
61.	Niemodlin	Gracze	kościół parafialny pw. św. Trójcy		1696, 1824	624/59 z 13.11.1959
62.	Niemodlin	Jakubowice	dzwonnica wiejska		XIX	1652/66 z 22.09.1966
63.	Niemodlin	Jakubowice	Park			78/83 z 1.08.1983
64.	Niemodlin	Krasna Góra	Dwór		II poł. XVIII, poł. XIX	1013/65 z 8.05.1965
65.	Niemodlin	Krasna Góra	Spichlerz		XVIII/XIX	1013/65 z 8.05.1965
66.	Niemodlin	Krasna Góra	Park		XIX	98/84 z 2.02.1984
67.	Niemodlin	Lipno	kaplica leśna		XVIII	1654/66 z 22.09.1966
68.	Niemodlin	Lipno	Park			P/1/54 z 17.04.1954
69.	Niemodlin	Niemodlin	stare miasto	miasto w ramach średniowiecznego założenia		56/50 z 12.03.1950
70.	Niemodlin	Niemodlin	kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP		II poł. XIII-XIX	300/58 z 20.02.1958
71.	Niemodlin	Niemodlin	zespół zabudowań plebanii: plebania		XV	856/64 z 8.05.1964
72.	Niemodlin	Niemodlin	zespół zabudowań plebanii: organistówka		XIX	856/64 z 8.05.1964
73.	Niemodlin	Niemodlin	Zamek	zamek Prazmów		20/50 z 22.05.1950
74.	Niemodlin	Niemodlin	oficyna i stajnia zespołu zamkowego		II poł. XVIII, I poł. XIX	848/64 z 8.05.1964
75.	Niemodlin	Niemodlin	budynek bramny zamku		II poł. XVIII	849/64 z 8.05.1964
76.	Niemodlin	Niemodlin	most zamkowy nad dawną fosą		I poł. XVIII	850/64 z 8.05.1964
77.	Niemodlin	Niemodlin	mur z basteją w parku zamkowym		XVI/XVII	852/64 z 8.05.1964
78.	Niemodlin	Niemodlin	Park			87/83 z 13.10.1983 852/64 z 8.05.1964

79.	Niemodlin	Niemodlin	mury obronne		XIV	403/58 z 15.06.1958
80.	Niemodlin	Niemodlin	dom, ul. Bohaterów Powstań Śląskich 3	Dom, ul. Nyska 3	XVIII/XIX	1342/66 z 25.04.1966
81.	Niemodlin	Niemodlin	dom, ul. Bohaterów Powstań Śląskich 5	Dom, ul. Nyska 5	XVIII/XIX	1343/66 z 25.04.1966
82.	Niemodlin	Niemodlin	arsenał, ul. Bohaterów Powstań Śląskich 7	arsenał	XII	322/58 z 10.03.1958
83.	Niemodlin	Niemodlin	dom, ul. Bohaterów Powstań Śląskich 10	dom, ul. Nyska 10	XIX	1344/66 z 25.04.1966
84.	Niemodlin	Niemodlin	dom, ul. Bohaterów Powstań Śląskich 11	dom, ul. Nyska 11	XVIII	1345/66 z 25.04.1966
85.	Niemodlin	Niemodlin	dom, ul. Bohaterów Powstań Śląskich 13	dom, ul. Nyska 13	XVIII	1346/66 z 25.04.1966
86.	Niemodlin	Niemodlin	dom, ul. Bohaterów Powstań Śląskich 18	dom, ul. Nyska 18	XIX	1347/66 z 25.04.1966
87.	Niemodlin	Niemodlin	dom, ul. Brzeska 1		XIX	1340/66 z 25.04.1966
88.	Niemodlin	Niemodlin	dom, ul. Drzymały 4	dom, ul. Drzymały 2	1800	1341/66 z 25.04.1966
89.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 1		XVIII	1318/66 z 16.04.1966
90.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 2	dom, Rynek 3	1 poł. XIX	1319/66 z 16.04.1966
91.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 3	dom, Rynek 4	XVIII	1320/66 z 16.04.1966
92.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 10		1 poł. XIX	1321/66 z 16.04.1966
93.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 11		1 poł. XIX	1322/66 z 16.04.1966
94.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 18		XVIII-XIX	1323/66 z 16.04.1966
95.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 20		XVIII-XIX	1324/66 z 18.04.1966
96.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 21		1 poł. XIX	1325/66 z 18.04.1966
97.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 23		XVIII-XIX	1326/66 z 18.04.1966
98.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 34		XIX	1327/66 z 18.04.1966
99.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 39		XVIII	1328/66 z 18.04.1966
100.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 41		XIX	1329/66 z 23.04.1966
101.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 43		XVIII	1330/66 z 23.04.1966

102.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 45	dom, Rynek 46	XIX	1331/66 z 23.04.1966
103.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 46	dom, Rynek 47	XIX	1332/66 z 23.04.1966
104.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 47	dom, Rynek 48	XVIII/XIX	1333/66 z 23.04.1966
105.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 48	dom, Rynek 50	XIX	1335/66 z 23.04.1966
106.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 49	dom, Rynek 51, dawny ratusz	XIX	1336/66 z 23.04.1966
107.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 50	dom, Rynek 52	XVIII	1337/66 z 23.04.1966
108.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 53	dom, Rynek 56	XIX	1338/66 z 23.04.1966
109.	Niemodlin	Niemodlin	dom, Rynek 54	dom, Rynek 57	XVIII	1339/66 z 25.04.1966
110.	Niemodlin	Niemodlin	dom, ul. Szewska 1	dom, Rynek 49	XIX	1334/66 z 23.04.1966
111.	Niemodlin	Rogi	folwark (budynki mieszkalne, 2 stodoły, dawny spichlerz, stajnia, obora)	dwór z zabudowaniami folwarcznymi (budynki mieszkalne, 2 stodoły, dawny spichlerz, stajnia, obora)	1 poł. XIX	966/65 z 27.01.1965
112.	Niemodlin	Rogi	Park			85/83 z 1.10.1983
113.	Niemodlin	Szydłowiec	kościół filialny pw. Imienia NMP	kościół filialny	1616-1617	853/64 z 8.05.1964

114.	Niemodlin	Szydłowiec	ruina dworu		XVII	1017/65 z 8.05.1965
115.	Niemodlin	Szydłowiec	ruina kaplicy grobowej		XVII	1017/65 z 8.05.1965
116.	Niemodlin	Szydłowiec	Park		XIX	106/84 z 5.03.1984
117.	Ozimek	Grodzice	kościół pw. MB Częstochowskiej i św. Wojciecha		1891	88/2009 z 27.03.2009
118.	Ozimek	Jedlice	dwór Beatka	dom mieszkalny tzw. dwór Beatka	1780	1144/66 z 12.02.1966
119.	Ozimek	Jedlice	pozostałości dawnego osiedla hutniczego: okrągły plac z kręgiem starych i studnią			1948/70 z 7.12.1970
120.	Ozimek	Jedlice	pozostałości dawnego osiedla hutniczego: zespół budynków mieszkalnych nr 2,3,4,5			1948/70 z 7.12.1970
121.	Ozimek	Jedlice	pozostałości dawnego osiedla hutniczego: kanał roboczy nawadniający			1948/70 z 7.12.1970
122.	Ozimek	Jedlice	pozostałości dawnego osiedla hutniczego: budynek huty		1805	1948/70 z 7.12.1970
123.	Ozimek	Krasiejów	kościół parafialny pw. św. Małgorzaty wraz z ogrodzeniem			52/2007 z 18.05.2007
124.	Ozimek	Krasiejów	zbiorowa mogiła powstańców śląskich na cmentarzu rzymskokatolickim			260/90 z 12.07.1990
125.	Ozimek	Ozimek	kościół ewangelicki		XIX	1177/66 z 1.03.1960
126.	Ozimek	Ozimek	most żelazny nad rz. Mała Panew		1827	1940/69 z 30.01.1969
127.	Prószków	Boguszyce	kościół parafialny pw. św. Trójcy			209/2013 z 29.10.2013
128.	Prószków	Boguszyce	ruina wapiennika		XIX	1786/66 z 14.10.1966

129.	Prószków	Chrzaszczyce	kościół parafialny pw. Matki Boskiej Szkaplerznej wraz z otoczeniem w granicach muru z cmentarzem przykościelnym i zielenią, mur ogrodzeniowy z bramkami północną i południową			60/2008 z 11.03.2008
130.	Prószków	Chrzaszczyce	dawne prezbiterium, obecnie kaplica przy kościele		XIV	1127/66 z 9.02.1966
131.	Prószków	Ligota Prószkowska	kościół parafialny pw. św. Mikołaja	kościół parafialny	1 poł. XVIII	1129/66 z 9.02.1966
132.	Prószków	Prószków	kościół parafialny pw. św. Jerzego		1687, XIX	113/54 z 12.07.1954
133.	Prószków	Prószków	Plebania		XVII/ XVIII	1806/66 z 15.10.1966
134.	Prószków	Prószków	zamek, ob. DPS	były zamek Książąt Prószkowskich	XVI/XVII, XVIII/XIX	114/54 z 12.07.1954
135.	Prószków	Prószków	Park		k. XIX	82/83 z 15.09.1983
136.	Prószków	Prószków	dom, ul. Korfantego 1	dom, ul. Korfantego	XVIII	1807/66 z 15.10.1966
137.	Prószków	Prószków	dom, pl. gen. Zawadzkiego 36		1 poł. XVIII, XIX	1968/72 z 17.11.1972
138.	Prószków	Prószków - Pomologia	budynek, dawny zajazd, ul. Opolska 9		pocz. XX	2097/84 z 28.09.1984
139.	Prószków	Prószków - Pomologia	park - arboretum			81/83 z 15.09.1983
140.	Prószków	Zimnice Małe	spichlerz (wybudowany jako zamek)		XVI, XIX	2009/74 z 29.04.1974
141.	Prószków	Zimnice Wielkie	kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela,		XVI, XVIII	146/55 z 19.01.1955

142.	Tarnów Opolski	Raszowa	kościół parafialny pw. Opatrzności Bożej	kościół parafialny	1791, 1938	1130/66 z 9.02.1966
143.	Tarnów Opolski	Tarnów Opolski	kościół parafialny pw. św. Marcina		I poł. XV, 1653-64, 1913-14	1989/73 z 15.01.1973
144.	Tułowice	Ligota Tułowicka	dom nr 21	dawny młyn wodny	XIX	1653/66 z 22.09.1966
145.	Tułowice	Skarbiszowice	zabudowania folwarczne zgrupowanie wokół czworobocznego dziedzińca		XIX	1661/66 z 23.09.1966
146.	Tułowice	Szydłów	zespół obiektów stacji kolejowej: budynek dworca, budynek nastawni wykonawczej, budynek parowozowni, wiadukt kolejowy przy nastawni wykonawczej wraz z infrastrukturą		1887	48/2006 z 29.05.2006
147.	Tułowice	Tułowice	zespół pałacowy: pałac		1879	1018/65 z 8.05.1965
148.	Tułowice	Tułowice	zespół pałacowy: dawny młyn wodny		1763	1018/65 z 8.05.1965
149.	Tułowice	Tułowice	zespół pałacowy: czworak		XVIII, XIX/XX	1018/65 z 8.05.1965
150.	Tułowice	Tułowice	zespół pałacowy: stajnia		I poł. XIX	1018/65 z 8.05.1965
151.	Tułowice	Tułowice	Park		II poł. XIX	1018/65 z 8.05.1965 108/84 z 28.05.1984 225/52 z 3.05.1952
152.	Tułowice	Tułowice	dom, ul. Pocztowa 6		I poł. XIX	1662/66 z 23.09.1966
153.	Tułowice	Tułowice	budynek administracyjny w zespole Fabryki Porcelany „RS Tillowitz”, ul. Świerczewskiego 2E		1904	2374/97 z 10.12.1997

154.	Tułowice	Tułowice	willa dzierżawcy fabryki porcelany, tzw. „Stara Willa”, ul. Parkowa 7		I. 90-te XIX	2/2001 z 11.05.2001
155.	Turawa	Bierdzany	kościół parafialny pw. św. Jadwigi		1711	103/54 z 28.05.1954
156.	Turawa	Bierdzany	dawny zajazd, ob. dom, ul. Opolska 15		II poł. XIX	2172/87 z 11.09.1987
157.	Turawa	Kotórz Wielki	kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła	kościół parafialny	XVIII, XIX	631/59 z 13.11.1959
158.	Turawa	Turawa	pałac, ob. Dom Dziecka	były zamek wraz z wnętrzem	1728-30, XIX	194/56 z 12.04.1956
159.	Turawa	Turawa	budynek gospodarczy: stajnia i wozownia		poł. XIX	1957/72 z 18.03.1972
160.	Turawa	Turawa	Park		poł. XIX	109/84 z 12.06.1984
161.	Turawa	Węgry	kościół pw. św. Józefa Robotnika			156/2011 z 4.03.2011
162.	Turawa	Zakrzów Turawski	kościół filialny pw. św. Piotra i Pawła	kościół drewniany	1759	58/53 z 26.11.1953
163.	Popielów	Karłowice	Kaplica zamkowa		XV	658/60 z 23.01.1960
164.	Popielów	Karłowice	Kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła		k. XIX w.	224/2014 z 25.09.2014
165.	Popielów	Karłowice	Zamek wraz z założeniem parkowym		I poł. XIV, XVI-XX	685/63 z 16.10.1963 657/60 z 23.01.1960 r.
166.	Popielów	Karłowice	Park			657/60 z 23.01.1960 r. 54/81 z 9.06.1981
167.	Popielów	Karłowice	Dom ks. Jana Dzierżona, ul. Kościelna 5		1864	2049/80 z 23.05.1980
168.	Popielów	Karłowice	Budynek stajni i wozowni w zespole młyna przy ul. Młyńskiej			187/2012 z 27.04.2012

169.	Popielów	Kurznie	Kościół filialny pw. św. Judy Tadeusza wraz z otoczeniem w granicach działki nr 151		XIX	1075/66 Z 21.01.1966 rozszerzenie z dnia 1912.2014
170.	Popielów	Popielów	Kościół cmentarny pw. MB i św. Andrzeja		1654,1889	110/54 z 10.06.1954
171.	Popielów	Popielów	Kościół pw. Najświętszej Maryi Panny Królowej Aniołów		1888-1889	221/2014 z 25.09.2014
172.	Popielów	Popielów	Dom, ul. Opolska 14		XIX	1804/66 Z 15.10.1966
173.	Popielów	Popielów (Stary)	Spichlerz, ul. Kościuszki 13		1840	1803/66 z 15.10.1966
174.	Popielów	Stare Siołkowice	Kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła			145/2011 z 10.02.2011
175.	Popielów	Stare Siołkowice	Wiatrak drewniany typu koźlak, poza wsią		1848	2047/80 z 16.04.1980

5.3.2 Zabytki ruchome.

Zabytki ruchome w powiecie opolskim wpisane do rejestru zabytków województwa opolskiego to przede wszystkim wyposażenie kościołów w gminach: Łubniany, Dobrzeń Wielki, Dąbrowa, Prószków, Chrzastowice, Niemodlin, Ozimek, Popielów, Murów, Komprachcice, Tarnów Opolski, Tułowice, Turawa. Składają się na nie: wyposażenie kościołów, prospekty organowe, figury, rzeźby, obrazy, organy. Są to również kapliczki, rzeźby w kapliczkach, latarnie, wyposażenie pałaców i zamków.

Tabela. 2. Wykaz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków – powiat opolski (stan na dzień 15.03.2019 r.) sporządzony przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu.

GMINA POPIELÓW

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru Data wystawienia decyzji
1.	Karłowice	Wyposażenie z kościoła parafialnego pw. św. Michała Archanioła	Ks.B.t.I-249/63 24.01.1963 r.
2.	Karłowice	Wyposażenie kaplicy ewangelickiej w zamku	Ks.B.t.I-360/64 20.02.1964 r.
3.	Nowe Siołkowice	Kapliczka przy ul. Wiejskiej 35 (dz. ewid. 184)	Ks.B.t.IV-289/14 27.02.2014 r.
4.	Popielów	Wyposażenie z kościoła parafialnego pw. NMP	Ks.B.t.IV-686/1-7/77 z dnia 02.07.1977 r. Ks.B.t.II-144/08 05.11.2008 r. Ks.B.t.IV-372/2018 15.03.2018 r.
5.	Popielów	Wyposażenie z kościoła cmentarnego pw. św. Andrzeja	Ks.B.t.IV-354/1-5/16 24.08.2016
6.	Popielów	Rzeźba św. Jan Nepomucen, na cmentarzu parafialnym	Ks.B.t.IV-687/77 03.07.1977 r.
7.	Stare Siołkowice	Wyposażenie z kościoła parafialnego pw. św. Michała	Ks.B.t.III-238/1-4/11 01.08.2011 r. Ks.B.t.IV-283/14 17.01.2014 r.
8.	Stare Siołkowice	Rzeźba – św. Jan Nepomucen, w kapliczce przy kościele parafialnym p.w. św. Michała	Ks.B.t.V-834/90 z dnia 27.08.1990 r.
9.	Stare Siołkowice	Rzeźba – św. Jan Nepomucen, w kapliczce przy ul. św. Michała	Ks.B.t.V-836/90 z dnia 31.08.1990 r.
10	Stare Siołkowice	Kapliczka przy ul. Św. Michała 41; dz. Nr 1018/2 km 6	Ks.B.t.II-82/06 25.07.2006 r.

GMINA MURÓW

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru Data wystawienia decyzji
1.	Murów	Rzeźba – św. Jan Nepomucen w kapliczce	ks.B.t.V-799/89 04.12.1989 r.
2.	Nowe Budkowice	Wyposażenie kapliczki	Ks.B.t.VI-901/1-8/93 05.03.1993 r.

3.	Radomierowice	Wyposażenie kościoła filialnego pw. Wniebowzięcia NMP	Ks.B.t.IV-314/1-5/15 25.02.2015 r.
4.	Stare Budkowice	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego p.w. św. Rocha	Ks.B.t.IV-698/1-10/77 24.09.1977 r.
5.	Zagwińdzie	Wyposażenie z kościoła parafialnego pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa	ks.B.t.III-269/1-26/13 31.01.2013 r.

GMINA DOBRZEŃ WIELKI

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru Data wystawienia decyzji
1.	Chróścice	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Jadwigi	Ks.B.t.III-209/1-26/10 27.12.2010 r.
2.	Chróścice	Figura św. Jana Nepomucena, z kapliczki ul. 1-go Maja i św. Jana	Ks.B.t.VI-966/99 30.01.1999 r.
3.	Dobrzeń Wielki	Wyposażenie kościoła odpustowego p.w. św. Rocha	Ks.B.t.III-603/72 07.09.1972 r.
4.	Dobrzeń Wielki	Rzeźba św. Jan Nepomucen, w kapliczce	Ks.B.t.V-800/89 04.12.1989 r.
5.	Kup	Prospekt organowy wraz z instrumentem z kościoła parafialnego pw. św. Jerzego	ks.B.t.III-212/10 29.12.2010 r.

GMINA LUBNIANY

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru Data wystawienia decyzji
1.	Brynica	Wyposażenie z kościoła parafialnego pw. św. Szczepana	Ks.B.t.III-561/72 28.02.1972 r. Ks.B.t.II-128/08 08.04.2008 r.
2.	Jełowa	Zespół zabytków ruchomych w kościele parafialnym pw. św. Bartłomieja	Ks.B.t.IV-641/1-16/76 07.06.1976 r.
3.	Kępa	Płaskorzeźba w domu ul. Opolska 23	ks.B.t.I-10/55 25.09.1955 r.
4.	Kolanowice	Wyposażenie kościoła filialnego pw. św. Barbary	ks.B.t.IV-674/1-41/77 08.03.1977 r.
5.	Kolanowice	Rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem, ul. Wiejska 63	ks.B.t.IV-690/77 15.09.1977 r.
6.	Luboszyce	Rzeźba - Wniebowzięcie NMP, w kościele parafialnym pw. św. Antoniego Padewskiego	ks.B.t.V-722/81 02.01.1981 r.

GMINA TURAWA

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru Data wystawienia decyzji
1.	Bierdzany	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego p.w. św. Jadwigi Śl.	Ks.B.t.IV-666/77 04.01.1977 r.
2.	Kotórz Wielki	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego p.w. św. Michała Archanioła	Ks.B.t.IV-709/1-16/79 25.01.1979 r.
3.	Ligota Turawska	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego p.w. św. Katarzyny Aleksandryjskiej	Ks.B.t.III-601/72 06.09.1972 r.
4.	Turawa	Rzeźba – św. Leonarda, z kapliczki przy zamku	Ks.B.t.V-710/79 22.01.1979 r.
5.	Węgry	Rzeźba św. Jana Nepomucena, umieszczona w kapliczce przy ul. Opolskiej	Ks.B.t.V-837/90 31.08.1990 r.
6.	Zakrzów	Zespół zabytków ruchomych z kościoła	Ks.B.t.V-892/1-10/92

	Turawski	filialnego p.w. św. Piotra i Pawła	17.08.1992 r. Ks.B.t.III-192/10 05.05.2010 r.
--	----------	------------------------------------	---

GMINA OZIMEK

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru Data wystawienia decyzji
1.	Grodziec	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Matki Boskiej Częstochowskiej i św. Wojciecha	Ks.B.t.V-731/1-6/82 30.08.1982 r. Ks.B.t.II-169/1-4/09 16.09.2009 r. Ks.B.t.III-277/13 26.07.2013 r.
2.	Krasiejów	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Katarzyny	ks.B.t.V-713/1-8/79 31.01.1979 r. Ks.B.t.III-254/12 16.03.2012 r.
3.	Ozimek	Dwa obrazy w budynku administracji Huty Mała Panew	Ks.B.t.V-733/1-2/82 30.08.1982 r.
4.	Szczedrzyk	Prospekt organowy wraz z instrumentem z kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja	Ks.B.t.III-276/13 10.06.2013 r.

GMINA CHRZĄSTOWICE

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru Data wystawienia decyzji
1.	Chrzastowice	Prospekt organowy wraz z instrumentem z kościoła parafialnego pw. Niepokalanego Poczęcia NMP	ks.B.t.IV-301/14 31.07.2014 r.
2.	Dębie	Wyposażenie kościoła parafialnego p.w. Narodzenia NMP	Ks.B.t.V-716/1-7/79 14.02.1979 r.
3.	Dębie	Rzeźba – św. Jana Nepomucena, w kapliczce	Ks.B.t.V-821/90 10.05.1990 r.
4.	Dębska Kuźnia	Rzeźba – św. Jana Nepomucena, w kapliczce	Ks.B.t.V-820/90 07.05.1990 r.
5.	Lędziny	Wyposażenie kaplicy	Ks.B.t.V-730/1-5/82 z dnia 30.08.1982 r.
6.	Suchy Bór	Kapliczka przy sanatorium (dz. nr 243/24 a.m.3)	Ks.B.t.III-211/10 29.12.2010 r.

GMINA TARNÓW OPOLSKI

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru Data wystawienia decyzji
1.	Kąty Opolskie	Kapliczka słupowa, u zbiegu ulic Odrzańskiej i Szerokiej	Ks.B.t.VI-963/97 19.11.1997 r.
2.	Przywory	Figura św. Jana Nepomucena	Ks.B.t.I-187/90 29.11.1959 r.
3.	Raszowa	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. Opatrzności Bożej	Ks.B.t.IV-695/1-15/77 14.10.1977 r.
4.	Tarnów Opolski	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Marcina	Ks.B.t.IV-679/1-20/77 03.05.1977 r. Ks.B.t.IV-342/16 17.02.2016 r. Ks.B.t.IV-343/16 17.02.2016 r.

			Ks.B.t.IV-365/2017 18.08.2017 r.
--	--	--	-------------------------------------

GMINA PRÓSZKÓW

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru Data wystawienia decyzji
1.	Chrzaszczyce	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. Matki Boskiej Szkaplerznej	ks.B.t.II-482/70 16.03.1970 r. ks.B.t.IV-668/1-6/77 07.02.1977 r.; Ks.B.t.V-873/91 02.12.1991 r.;
2.	Chrzaszczyce	Figura św. Jana Nepomucena, umieszczona we wnęce muru cmentarnego przy kościele parafialnym pw. Matki Boskiej Szkaplerznej	ks.B.t.IV-668/1-6/77 07.02.1977 r.
3.	Górki	Zespół zabytków ruchomych z kaplicy-dzwonnicy	ks.B.t.V-897/92 16.11.1992 r.
4.	Ligota Prószkowska	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja	ks.B.t.III-614/1-11/73 06.01.1973 r.
5.	Prószków	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Jerzego	ks.B.t.III-558/1-12/72 15.02.1972 r. Ks.B.t.III-617/1-20/73 06.01.1973 r. Ks.B.t.III-199/10 17.08.2010 r.
6.	Prószków	Zespół zabytków ruchomych z Zamku	ks.B.t.III-559/1-14/72 17.02.1972 r.
7.	Prószków	Rzeźba – Pomona, klasycyzm, poł. XIX w., usytuowana przy Zamku (rzeźba skradziona w 2003 r.)	ks.B.t.V-717/89 z dnia 19.05.1989 r.
8.	Prószków	Rzeźba – św. Jan Nepomucen, umieszczona w kapliczce przy drodze na Ochodze	ks.B.t.V-822/90 23.05.1990 r.
9.	Przysiecz	Organy z kościoła filialnego pw. MB Bolesnej	Ks.B.t.III-198/10 16.08.2010 r.
10.	Zimnice Wielkie	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Jana Chrzciciela i rzeźba – św. Jana Nepomucena z kapliczki przy wejściu na cmentarz	ks.B.t.VI-908/1-25/93 13.05.1993 r.

GMINA KOMPRACHCICE

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru Data wystawienia decyzji
1.	Komprachcice	Organy z kościoła parafialnego pw. św. Franciszka z Asyżu	Ks.B.t.IV-345/16 18.03.2016 r.
2.	Ochodze	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Marcina	Ks.B.t.IV-694/1-11/77 14.10.1977 r. Ks.B.t.IV-349/16 10.06.2016 r.
3.	Osiny	Ołtarz-tryptyk, z kościoła ewangelickiego	Ks.B.t.III-261/12 28.06.2012 r.
4.	Polska Nowa Wieś	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. Nawiedzenia NMP	Ks.B.t.V-732/1-13/82 30.08.1982 r.

GMINA TUŁOWICE

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru Data wystawienia decyzji
1.	Tułowice	Prospekt organowy wraz z instrumentem z kościoła parafialny pw. św. Rocha	Ks.B.t.IV-278/13 09.09.2013 r.
2.	Tułowice	Płyta nagrobna Henryka v. Dreske, umieszczona w murze otaczającym kościół parafialny pw. św. Rocha	Ks.B.t.V-802/89 15.12.1989 r.
3.	Tułowice	Architektoniczny baldachim (kapliczka), wybudowany nad renesansową płytą nagrobną Henryka von Dresske i przylegający bokami do muru i metalowego ogrodzenia otaczającego kościół parafialny pw. św. Rocha, dz. ewid. nr 739/1	Ks.B.t.IV-375/2018 30.04.2018 r.
4.	Tułowice	Figura św. Jana Nepomucena, umieszczona wewnątrz kapliczki, przy drodze do kościoła parafialnego (skradziona)	Ks.B.t.V-806/90 30.01.1990 r.
5.	Tułowice	Żyrandol, willa przy ul. Parkowej 7	Ks.B.t.VI-970/01 17.04.2001 r.
6.	Tułowice	Kolekcja porcelany i wyrobów porcelitowych pochodząca z wzorcowni d. Fabryki Porcelitu „Tułowice”	Ks.B.t.I-4/1-744/02 03.09.2002 r.

GMINA NIEMODLIN

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru Data wystawienia decyzji
1.	Grabín	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja	Ks.B.t.I-370/1-7/67 23.10.1967 r. Ks.B.t.V-893/92 18.08.1992 r. ks.B.t.IV-306/14 10.10.2014 r.
2.	Gracze	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Trójcy Św.	Ks.B.t.I-265/63 31.01.1963 r. Ks.B.t.VI-962/1-11/97 02.06.1997 r.
3.	Krasna Góra	Wyposażenie kościoła filialnego pw. Macierzyństwa NMP	ks.B.t.V-891/1-7/92 29.08.1992 r.
4.	Krasna Góra	Rzeźba św. Jana Nepomucena	ks.B.t.V-890/92 24.06.1992 r.
5.	Niemodlin	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP	Ks.B.t.II-421/1-22/69 24.11.1969 r. ks.B.t.III-272/1-4/13 13.02.2013 r.
6.	Niemodlin	Wyposażenie i wystrój zamku	Ks.B.t.IV-663/1-7/77 09.12.1976 r.
7.	Niemodlin	Zespół rzeźb w parku zamkowym (na moście)	Ks.B.t.I-182/59 29.10.1959 r. Ks.B.t.I-183/59 28.10.1959 r. Ks.B.t.I-184/59 28.10.1959 r. Ks.B.t.I-185/59 28.10.1959 r.

8.	Niemodlin	Rzeźba św. Floriana, Rynek	Ks.B.t.I-181/59 29.10.1959 r.
9.	Niemodlin	Latarnia, Rynek	Ks.B.t.IV-659/76 29.12.1976 r.
10.	Rogi	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Narodzenia NMP	Ks.B.t.I-337/64 31.01.1964 r. Ks.B.t.I-374/1-6/67 23.10.1967 r.
11.	Szydłowiec	Wyposażenie z kościoła filialnego pw. Imienia Maryi	Ks.B.t.I-302/1-2/63 12.06.1963 r. Ks.B.t.I-412/1-8/66 17.12.1966 r. Ks.B.t.III-626/1-4/75 23.01.1975 r.
12.	Szydłowiec	Pomnik rycerza – granitowy głaz narzutowy, 1867 r.	Ks.B.t.II-179/10 15.01.2010 r.

GMINA DĄBROWA

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru Data wystawienia decyzji
1.	Chróścina	Kapliczka przy ul. Niemodlińskiej z rzeźbą – św. Jan Nepomucen, umieszczoną wewnątrz kapliczki	Ks.B.t.V-805/90 30.01.1990 r. Ks.B.t.III-196/10 19.05.2010 r.
2.	Dąbrowa	Rzeźba – św. Jana Nepomucena, k. parku zamkowego	Ks.B.t.I-264/63 31.01.1966 r.
3.	Dąbrowa	Wyposażenie z kościoła parafialnego	Ks.B.t.IV-636/1-17/76 13.03.1976 r.
4.	Niewodniki	Wyposażenie kościoła filialnego pw. Narodzenia NMP	ks.B.t.IV-303/1-5/14 14.08.2014 r.
5.	Skarbiszów	Wyposażenie z kościoła filialnego pw. św. Katarzyny	Ks.B.t.V-746/1-10/88 z dnia 10.08.1988 r. Ks.B.t.VI-923/94 25.02.1994 r.
6.	Wrzoski	Dzwonek z kapliczki ul. Kolejowa 2	Ks.B.t.V-712/79 z dnia 24.01.1979 r.
7.	Żelazna	Krzyż pokutny	Ks.B.t.III-627/75 z dnia 25.01.1975 r.
8.	Żelazna	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja	Ks.B.t.V-714/1-40/79 z dnia 06.02.1979 r. Ks.B.t.II-145/1-2/08 12.11.2008 r.
9.	Żelazna	Rzeźba św. Jan Nepomucen w kapliczce ul. Opolska 64	Ks.B.t.V-711/79 z dnia 24.01.1979 r.

Tabela. 2. Wykaz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków – powiat opolski (aktualizacja z dnia 16.11.2012 r.).

Lp.	Miejscowość	Gmina	Obiekt	Numer rejestru
1.	Brynica	Łubniany	Wyposażenie z kościoła parafialnego pw. św. Szczepana	Ks.B.t.III-561/72 28.02.1972 r.
2.	Brynica	Łubniany	Prospekt organowy wraz z instrumentem z kościoła parafialnego pw. św. Szczepana	Ks.B.t.II-128/08 08.04.2008 r.
3.	Chrścice	Dobrzeń Wielki	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Jadwigi	Ks.B.t.III-209/1- 26/10 27.12.2010 r.
4.	Chrścice	Dobrzeń Wielki	Figura św. Jana Nepomucena, z kapliczki ul. 1-go Maja i św. Jana	Ks.B.t.VI-966/99 30.01.1999 r.
5.	Chrścina	Dąbrowa	Rzeźba – św. Jan Nepomucen, umieszczona wewnątrz kapliczki	Ks.B.t.V-805/90 30.01.1990 r.
6.	Chrścina	Dąbrowa	Kapliczka przy ul. Niemodlińskiej (wewnątrz rzeźba św. Jana Nepomucena)	Ks.B.t.III-196/10 19.05.2010 r.
7.	Chrzążczyce	Prószków	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. MB Szkaplerznej	Ks.B.t.II-482/70 16.03.1970 r.
8.				Ks.B.t.IV-668/77 03.02.1977 r.
9.				Ks.B.t.V-873/91 02.12.1991 r.

10.	Dąbrowa	Dąbrowa	Rzeźba – św. Jana Nepomucena, k. parku zamkowego	Ks.B.t.I-264/63 31.01.1966 r.
11.	Dąbrowa	Dąbrowa	Wyposażenie z kościoła parafialnego	Ks.B.t.IV-636/1- 17/76 13.03.1976 r.
12.	Dębie	Chrzastowice	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Narodzenia NMP	Ks.B.t.V-716/1-7/79 14.02.1979 r.
13.	Dębie	Chrzastowice	Rzeźba – św. Jana Nepomucena, w kapliczce	Ks.B.t.V-821/90 10.05.1990 r.
14.	Dębska Kuźnia	Chrzastowice	Rzeźba – św. Jana Nepomucena, w kapliczce	Ks.B.t.V-820/90 07.05.1990 r.
15.	Dobrzeń Wielki	Dobrzeń Wielki	Wyposażenie kościoła odpustowego pw. św. Rocha	Ks.B.t.III-603/72 07.09.1972 r.
16.	Dobrzeń Wielki	Dobrzeń Wielki	Rzeźba św. Jan Nepomucen, w kapliczce	Ks.B.t.V-800/89 04.12.1989 r.
17.	Górki	Prószków	Wyposażenie kapliczki-dzwonnicy, ul. Szeroka	Ks.B.t.V-897/92 18.11.1992 r.
18.	Grabin	Niemodlin	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja	Ks.B.t.I-370/67 23.10.1967 r.
19.				Ks.B.t.V-893/92 18.08.1992 r.
20.	Gracze	Niemodlin	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Trójcy Św.	Ks.B.t.I-265/63 31.01.1963 r.
21.				Ks.B.t.VI-962/97 02.06.1997 r.

22.	Grodzic	Ozimek	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Matki Boskiej Częstochowskiej i św. Wojciecha	Ks.B.t.V-731/1-6/82 30.08.1982 r.
23.				Ks.B.t.II-169/1-4/09 16.09.2009 r.
24.	Jelowa	Łubniany	Zespół zabytków ruchomych w kościele parafialnym pw. św. Bartłomieja	Ks.B.t.IV-641/1-16/76 07.06.1976 r.
25.	Karłowice	Popielów	Wyposażenie z kościoła parafialnego pw. św. Michała Archanioła	ks.B.t.I-249/63 24.01.1963 r.
26.	Karłowice	Popielów	Wyposażenie kaplicy ewangelickiej w zamku	ks.B.t.I-360/64 20.02.1964 r.
27.	Kąty Opolskie	Tarnów Opolski	Kapliczka słupowa, ul. Odrzańska i Szeroka	ks.B.t.VI-963/97 19.11.1997 r.
28.	Kępa	Łubniany	Płaskorzeźba w domu ul. Opolska 23	ks.B.t.I-10/55 25.09.1955 r.
29.	Kolanowice	Łubniany	Wyposażenie kościoła filialnego pw. św. Barbary	ks.B.t.IV-674/1-41/77 08.03.1977 r.
30.	Kolanowice	Łubniany	Rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem, ul. Wiejska 63	ks.B.t.IV-690/77 15.09.1977 r.
31.	Kotórz Wielki	Turawa	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Michała Archanioła	ks.B.t.IV-709/1-16/79 22.01.1979 r.
32.	Krasiejów	Ozimek	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Katarzyny	ks.B.t.V-713/1-8/79 31.01.1979 r.

33.			Prospekt organowy wraz z instrumentem	Ks.B.t.III-254/12 16.03.2012 r.
34.	Krasna Góra	Niemodlin	Wyposażenie kościoła filialnego pw. Macierzyństwa NMP	ks.B.t.V-891/92 29.08.1992 r.
35.	Krasna Góra	Niemodlin	Rzeźba św. Jana Nepomucena	ks.B.t.V-890/92 24.06.1992 r.
36.	Kup	Dobrzeń Wielki	Prospekt organowy wraz z instrumentem z kościoła parafialnego pw. św. Jerzego	ks.B.t.III-212/10 29.12.2010 r.
37.	Lędziny	Chrzastowice	Wyposażenie kaplicy	ks.B.t.V-730/1-5/82 30.08.1982 r.
38.	Ligota Prószkowska	Prószków	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja	ks.B.t.III-614/1-11/73 06.01.1973 r.
39.	Ligota Turawska	Turawa	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej	ks.B.t.III-601/72 06.09.1972 r.
40.	Murów	Murów	Rzeźba – św. Jan Nepomucen w kapliczce	ks.B.t.V-799/89 04.12.1989 r.
41.	Niemodlin	Niemodlin	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP	Ks.B.t.II-421/69 24.11.1969 r.
42.	Niemodlin	Niemodlin	Wyposażenie i wystrój zamku	Ks.B.t.IV-663/1-7/77 09.12.1977 r.
43.	Niemodlin	Niemodlin	Zespół rzeźb w parku zamkowym (na moście)	Ks.B.t.I-182/59 29.10.1959 r.
44.				Ks.B.t.I-183/59 28.10.1959 r.

45.				Ks.B.t.I-184/59 28.10.1959 r.
46.				Ks.B.t.I-185/59 28.10.1959 r.
47.	Niemodlin	Niemodlin	Rzeźba św. Floriana, Rynek	Ks.B.t.I-181/59 29.10.1959 r.
48.	Niemodlin	Niemodlin	Latarnia, Rynek	Ks.B.t.IV-659/76 29.12.1976 r.
49.	Nowe Budkowice	Murów	Wyposażenie kapliczki	Ks.B.t.VI-901/1-8/93 05.03.1993 r.
50.	Ochodze	Komprachcice	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Marcina	Ks.B.t.IV-694/1- 11/77 14.10.1977 r.
51.	Osiny	Komprachcice	Ołtarz-tryptyk, z kościoła ewangelickiego	Ks.B.t.III-261/12 28.06.2012 r.
52.	Ozimek	Ozimek	Dwa obrazy w budynku administracji Huty Mała Panew	Ks.B.t.V-733/1-2/82 30.08.1982 r.
53.	Polska Nowa Wieś	Komprachcice	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Nawiedzenia NMP	Ks.B.t.V-732/1-13/82 30.08.1982 r.
54.	Popielów	Popielów	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. NMP Królowej Aniołów	Ks.B.t.IV-686/1-7/77 02.07.1977 r.
55.				Ks.B.t.II-144/08 05.11.2008 r.
56.	Popielów	Popielów	Rzeźba św. Jan Nepomucen, na cmentarzu parafialnym	Ks.B.t.IV-687/77 03.07.1977 r.

57.	Prószków	Prószków	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Jerzego	Ks.B.t.III-558/1-12/72 15.02.1972 r.
58.				Ks.B.t.III-617/1-20/73 06.01.1973 r.
59.			Organy	Ks.B.t.III-199/10 17.08.2010 r.
60.	Prószków	Prószków	Wyposażenie i wystrój zamku	Ks.B.t.III-559/1-14/72 17.02.1972 r.
61.	Prószków	Prószków	Rzeźba Pomony, przy zamku	Ks.B.t.V-717/80 14.05.1980 r.
62.	Prószków	Prószków	Rzeźba św. Jana Nepomucena, w kapliczce, przy drodze na Ochodze	Ks.B.t.V-822/90 28.05.1990 r.
63.	Przysiecz	Prószków	Organy z kościoła filialnego pw. MB Bolesnej	Ks.B.t.III-198/10 16.08.2010 r.
64.	Przywory	Tarnów Opolski	Rzeźba św. Jana Nepomucena	Ks.B.t.I-187/59 29.11.1959 r.
65.	Raszowa	Tarnów Opolski	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Opatrzności Bożej	Ks.B.t.IV-695/1-15/77 14.10.1977 r.
66.	Rogi	Niemodlin	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Narodzenia NMP	Ks.B.t.I-337/64 31.01.1964 r.
67.				Ks.B.t.I-374/67 23.10.1967 r.

68.	Skarbiszów	Dąbrowa	Wyposażenie kościoła filialnego pw. św. Katarzyny	Ks.B.t.V-746/1-10/88 10.08.1988 r.
69.				Ks.B.t.VI-923/94 25.02.1994 r.
70.	Stare Budkowice	Murów	Zespół zabytków ruchomych z kościoła parafialnego pw. św. Rocha	Ks.B.t.IV-698/1-10/77 24.09.1977 r.
71.	Stare Siołkowice	Popielów	Wyposażenie z kościoła parafialnego pw. św. Michała	Ks.B.t.III-238/1-4/11 01.08.2011 r.
72.	Stare Siołkowice	Popielów	Rzeźba – św. Jan Nepomucen, w kapliczce przy kościele parafialnym pw. św. Michała	Ks.B.t.V-834/90 27.08.1990 r.
73.	Stare Siołkowice	Popielów	Rzeźba – św. Jan Nepomucen, w kapliczce przy ul. Św. Michała	Ks.B.t.V-836/90 31.08.1990 r.
74.	Stare Siołkowice	Popielów	Kapliczka przy ul. Św. Michała 41; dz. Nr 1018/2 km 6	Ks.B.t.II-82/06 25.07.2006 r.
75.	Suchy Bór	Chrzastowice	Kapliczka przy sanatorium (dz. nr 243/24 a.m.3)	Ks.B.t.III-211/10 29.12.2010 r.
76.	Szydłowiec	Niemodlin	Wyposażenie z kościoła filialnego pw. Imienia Maryi	Ks.B.t.I-302/63 12.06.1963 r.
77.				Ks.B.t.I-412/66 17.12.1966 r.
78.				Ks.B.t.III-626/1-4/75 23.01.1975 r.
79.	Szydłowiec	Niemodlin	Pomnik rycerza – granitowy głaz narzutowy, 1867 r.	Ks.B.t.II-179/10 15.01.2010 r.

80.	Świerkle	Dobrzeń Wielki	Organy z kościoła filialnego pw. Niepokalanego Serca NMP	Ks.B.t.III-222/11 11.02.2011 r.
81.	Tarnów Opolski	Tarnów Opolski	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Marcina	Ks.B.t.IV-679/1-20/77 03.05.1977 r.
82.	Tułowice	Tułowice	Płyta nagrobna z kościoła parafialnego pw. św. Rocha	Ks.B.t.V-802/89 15.12.1989 r.
83.	Tułowice	Tułowice	Rzeźba św. Jana Nepomucena, w kapliczce	Ks.B.t.V-806/90 30.01.1990 r.
84.	Tułowice	Tułowice	Żyrandol, willa przy ul. Parkowej 7	Ks.B.t.VI-970/01 17.04.2001 r.
85.	Tułowice	Tułowice	Kolekcja porcelany i wyrobów porcelitowych z wzorcowni Fabryki Porcelitu „Tułowice”	Ks.B.t.I-4/1-744/02 03.09.2002 r.
86.	Turawa	Turawa	Rzeźba – św. Leonarda z kapliczki przy zamku	Ks.B.t.V-710/79 22.01.1979 r.
87.	Węgry	Turawa	Rzeźba św. Jana Nepomucena, w kapliczce-dzwonnicy przy ul. Opolskiej	Ks.B.t.V-837/90 31.08.1990 r.
88.	Wrzoski	Dąbrowa	Dzwonek z Kapliczki, ul. Kolejowa 2	Ks.B.t.V-712/79 24.01.1979 r.
89.	Zakrzów Turawski	Turawa	Wyposażenie z kościoła filialnego pw. śś. Piotra i Pawła	Ks.B.t.V-892/1-10/92 17.08.1992 r.
90.	Zakrzów Turawski	Turawa	Organy z kościoła filialnego pw. śś. Piotra i Pawła (nowy)	Ks.B.t.III-192/10 05.05.2010 r.
91.	Zimnice Wielkie	Prószków	Wyposażenie z kościoła parafialnego pw. św. Jana Chrzciciela	Ks.B.t.VI-908/1-25/93 13.05.1993 r.

92.	Żelazna	Dąbrowa	Wyposażenie z kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja	Ks.B.t.V-714/1-40/79 06.02.1979 r.
93.				Ks.B.t.II-145/1-2/08 12.11.2008 r.
94.	Żelazna	Dąbrowa	Krzyż pokutny	Ks.B.t.III-627/75 25.01.1975 r.
95.	Żelazna	Dąbrowa	Rzeźba św. Jana Nepomucena, w kapliczce ul. Opolska 64	Ks.B.t.V-711/79 24.01.1979 r.

5.3.3 Zabytki archeologiczne.

Zabytki archeologiczne z terenu Powiatu Opolskiego wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa opolskiego to osady, punkty osadnicze, cmentarzyska, grodziska, ruiny zamku, stanowiska wielokulturowe i stanowiska nieokreślone. Stanowiska archeologiczne znajdujące się na terenie powiatu opolskiego rozmieszczone są nierównomiernie, najwięcej ich zidentyfikowano w gminie Niemodlin, Popielów i Prószków najmniej w gminie Turawa i Murów.

W gminie Chrzastowice występują 4 stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków: Daniec – osada kultury przeworskiej, Dąbrowice – punkt osadniczy kultury przeworskiej z późnego okresu wpływów rzymskich, Dębie – osada i cmentarzysko ciałopalne z okresu wpływów rzymskich, Lędziny – grodzisko wczesnośredniowieczne.

W gminie Dąbrowa występują 4 stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków: Karczów – osada produkcyjna kultury przeworskiej z późnego okresu wpływów rzymskich, Narok – osada produkcyjna, Niewodniki – stanowisko nieokreślone, Wrzoski – osada.

W gminie Dobrzeń Wielki występują 4 stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków: Chróścice – osada produkcyjna kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich, cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej, Dobrzeń Wielki – cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej.

W gminie Komprachcice występują dwa stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków: Domecko – grodzisko, Ochodze – grodzisko.

W gminie Łubniany występują dwa stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków: Brynica – średniowieczne grodzisko, Jełowa – osada.

W gminie Murów jest 1 stanowisko archeologiczne wpisane do rejestru zabytków: Murów – grodzisko średniowieczne.

W gminie Niemodlin występuje 15 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków: Góra – średniowieczne grodzisko stożkowate, Grabin – grodzisko, Grodziec – grodzisko wczesnośredniowieczne, osada i punkt osadniczy kultury przeworskiej, Krasna Góra – grodzisko średniowieczne, Magnuszowiczki – średniowieczne grodzisko stożkowate, Molestowice – grodzisko średniowieczne, Roszkowice – grodzisko średniowieczne, Rzędziwojowice – osada kultury łużyckiej z okresu wpływów rzymskich, Tarnica – grodzisko stożkowate, trzy stanowiska nieokreślone, Tłustoręby – dwa stanowiska nieokreślone, grodzisko.

W gminie Popielów występuje 20 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków: Karłowice – dwie osady i jedno stanowisko nieokreślone, Kuźnica Katowska – grodzisko, Popielów – cztery osady wraz z punktami osadniczymi, Rybna – trzy osady, Siołkowice Stare – dwie osady

i cmentarzysko ciałopalne, Stare Kolnie – dwie osady, ruiny zamku oraz jedno stanowisko wielokulturowe, Stobrawa – osada i cmentarzysko ciałopalne.

W gminie Prószków występuje 11 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków: Boguszyce – osada, Chrzążczyce – grodzisko średniowieczne, Chrzowice – dwie osady kultury łużyckiej, Nowa Kuźnia – osada hutnicza kultury przeworskiej, Winów – osada, Zimnice Małe – osada średniowieczna, Zimnice Wielkie – osada i jedno stanowisko nieokreślone, Żlinice – grodzisko wczesnośredniowieczne i osada.

W gminie Tarnów Opolski występuje 6 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków: Kąty Opolskie – osada produkcyjna z okresu wpływów rzymskich, Kosorowice – osada kultury łużyckiej oraz dwie osady kultury przeworskiej, Miedziana – osada kultury przeworskiej, Raszowa – osada kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich.

W gminie Turawa jest jedno stanowisko archeologiczne wpisane do rejestru zabytków: Kotórz Mały – osada i punkt osadniczy.

5.4 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Powiatu Opolskiego.

5.4.1 Kościoły drewniane.

Kościoły drewniane stanowią największą i najważniejszą grupę w zespole budownictwa drewnianego. Swoją pozycję zajmują nie tylko dzięki temu, że są najstarsze ale przede wszystkim dlatego, że w nich ujawniły się najlepsze rozwiązania trudnych technicznie konstrukcji. Drewniane kościółki powiatu opolskiego są świadectwem wysokiej kultury technicznej, świadczą o umiejętnościach ciekawych rozwiązań plastyczno – przestrzennych. Kościoły drewniane znajdziemy w: Dobrzeniu Wielkim, Ochodzach, Popielowie, Zakrzowie Turawskim, Bierdzanach, Radomierowicach i Kolanowicach.

Bierdzany (początki wsi sięgają XIII w.) – kościół drewniany p.w. świętej Jadwigi wybudowany w 1711 roku. W 1410 istniał tu już kościół drewniany p.w. św. Walentego. Świątynia znajduje się w centrum wsi i jest jednym w powiecie opolskim drewnianym kościołem parafialnym. W 1961 roku w czasie remontu kościoła odkryto piękną polichromię z kompozycjami figuralnymi o tematyce ze Starego i Nowego Testamentu. Przy bocznych drzwiach wejściowych namalowane wyobrażenie śmierci, które znane jest pod nazwą „Bierdzka śmierć”.

Bierzka śmierć Fot. źródła własne

Dobrzeń Wielki – pierwsze wzmianki o miejscowości pochodzą z 1228, wymieniana jest jako wieś przynależna do klasztoru w Czarnowasach. Kościół p.w. świętego Rocha drewniany wybudowany w 1658 roku, usytuowany na cmentarzu na końcu wsi. Ołtarz główny barokowy z 1700r. z obrazem św. Rocha. 16.08 to dzień pielgrzymek z okazji imienin patrona, do dziś żywy jest tu kult św. Rocha.

Fot. Źródło własne.

Kolanowice – początki miejscowości sięgają XIII w. Początki kościoła drewnianego p.w. świętej Barbary sięgają roku 1473 r. wybudowano go w Opolu, jako kościół klasztorny o. Bernardynów. Pierwotnie usytuowany w Opolu w pobliżu tzw. Bramy Bytomskiej, która popadła w ruinę i dzisiaj nie ma po niej nawet śladu. (współcześnie są to okolice Placu Wolności). W roku 1678 r. franciszkański brat Adam Areba postarał się o wzniesienie nowego drewnianego kościoła. W 1811 roku po sekularyzacji kościół sprzedano do Kolanowic. W 1812 odbyło się poświęcenie świątyni. Parapet chóru i empery zdobione namalowanymi dwunastoma scenami z życia św. Barbary (ok. 1700r.). Ołtarz główny barokowy z 1680 roku rzeźbami świętych : Franciszka, Antoniego, Jadwigi, Michała Archanioła. Oryginalne są również ławy kolatorskie i ambona (XVIII w.).

Fot. <http://bi.gazeta.pl/im/2/4696/z4696962Q.jpg>

Ochodze – drewniany kościół p.w. św. Marcina i Matki Bożej Królowej Świata, zbudowany w 1702 r. w Komprachcicach. W 1942 r. przeniesiono go do Ochodzy, w związku z budową nowego murowanego. Na uwagę zasługuje ambona z pierwszej połowy XVIII w. i chrzcielnica barokowo – ludowa. W ołtarzu późnobarokowa figura patrona św. Marcina. Wieża kościoła zwieńczona charakterystycznym krzyżem o nazwie Karawaka. Jest to krzyż o dwóch poprzecznych ramionach

(dolne dłuższe). W XVI i XVII wieku uważano go za ochronę przed zarazą morową. Nazwa pochodzi od hiszpańskiego miasta Caravaca, gdzie po raz pierwszy w czasie moru zaczęto nosić takie krzyże. Na wielu kościołach oraz kaplicach umieszczano podobne krzyże co świadczy, że ziemie opolską często dotykały epidemie cholery i dżumy.

Fot . Źródło własne.

Popielów – początki miejscowości sięgają XIII w. Na cmentarzu popielowskim stoi wybudowany w 1654 roku drewniany kościół p.w. św. Jana Chrzciciela. W 1888 r. wybudowano murowany a drewniany, który wcześniej pełnił rolę parafialnego przeniesiono na cmentarz. Wewnątrz barokowy ołtarz z XVII w. z rzeźbami Jana Chrzciciela i św. Andrzeja, ślady polichromii, a w dwóch oknach stare kraty kowalskie. Obok kościoła kamienna figura św. Jana Nepomucena z 1865 r. wykonana przez Jerzego Marka z Mokrego.

Fot . Źródło własne

Radmierowice – kościół filialny pw. Wniebowzięcia NMP, drewniany o konstrukcji szkieletowej, wypełnionej murem ceglany, otynkowany. Zbudowany w latach 1786 – 1790 przez mistrza ciesielskiego Petzera według projektu architekta Chrystiana Isemara. Został zbudowany na skraju wsi dla kolonistów niemieckich, sprowadzonych przez Fryderyka II w celu zagospodarowania leśnych obszarów wokół Opola. Do 1945 roku służył ewangelikom, obecnie jest kościołem katolickim.

Fot. Źródło własne.

Zakrzów Turawski – kościół drewniany p.w. św. Piotra i Pawła, stoi na cmentarzu, trochę za wsią. Zbudował go w 1759 r. cieśla Florian Kowalczyk z Jełowej. Prowadzi do niego droga, przy której usytuowano zabudowania gospodarcze i domy mieszkalne o konstrukcji szkieletowej, wypełnionej murem ceglany charakterystyczne dla niemieckich kolonistów z okresu fryderycjańskiego. W kościele warto zwrócić uwagę na ołtarze boczne o charakterze barokowo – klasycystycznym, rokokową ambonę z XVII w. i cztery obrazy ludowe z polskimi inskrypcjami „Chrystus na Górze Oliwnej”, „Wjazd do Jerozolimy”, „Ostatnia Wieczerza”, „Matka Boska Bolesna” i malowidła na płaskim suficie przedstawiające sceny z Nowego Testamentu.

Fot. Źródło własne.

5.4.2 Kościoły murowane

Brynica – ponad 100 letni kościół parafialny p.w. św. Szczepana wybudowano pod koniec XVII wieku w miejscu wcześniejszej kaplicy. Był to kościół drewniany. Z powodu złego stanu technicznego i niedostatku miejsca w latach 1901-1904 wzniesiono obecny, neogotycki kościół, zachowując część wyposażenia z poprzedniej świątyni.

Fot. <http://www.polskaniezwykla.pl>

Chróścice – kościół parafialny p.w. św. Jadwigi, wzmiankowany w 1687 r., jak kościół filialny Siołkowic. Obecny zbudowany w 1804 a rozbudowany w latach 1936 – 37 przez architekta z Nysy Feliksa Hinsena w formie trójnawowej bazyliki. Ołtarz główny neobarokowy a w nim tabernakulum barokowe z XVIII w.

Dąbrowa – murowany kościół p.w. św. Wawrzyńca wybudowany ok. 1600 roku w stylu późnorenesansowym. W XIX w. był dwukrotnie przebudowywany, a w 1948 odnawiany po zniszczeniach wojennych.

Prószków – Murowany kościół barokowy z 1687 r. p.w. św. Jerzego. Kościół parafialny, murowany p.w. św. Jerzego. Pierwsze wzmianki o nim pochodzą z 1447r. Obecny zbudowany w 1687r.-barokowy, z dekoracjami stiukowymi, malarskimi z XVII w. i kartuszami zawierającymi herby Prószkowskich. W zabudowaniach Plebanii stodoła plebańska z 1733r. i spichlerz folwarczny z 1784r.

Fot . Źródło własne.

Popielów – kościół p.w. Najświętszej Panny Marii Anielskiej, zbudowany w latach 1888- 1889 w miejscu drewnianego, który został przeniesiony na cmentarz. Na uwagę w kościele murowanym zasługują boczne ołtarze barokowe z drugiej połowy XVII w.

Ozimek – Późno klasycystyczny kościół ewangelicki p.w. św. Jana zbudowany został w latach 1819-1821 według projektu bardzo znanego berlińskiego architekta Karla Friedricha Schinkla, z wieżą dobudowaną w 1840 r. Unikalne żeliwne wyposażenie kościoła projektu Schinkla, ozdobione dekoracją neogotycką, odlane w tutejszej Pruskiej Królewskiej Hucie Malapanew w Ozimku, m.in. ołtarz, ambona, chór, ramy okienne, dzwony, wymieniono w połowie XIX w. na drewniane. Do dziś ocalała jedynie balustrada chóru i ramy okienne.

Fot . Źródło własne.

Luboszyce – Kościół z 1920 r. p.w. św. Antoniego. Na głównej i bocznych ścianach prezbiterium mozaika przedstawiająca m.in. patrona kościoła, św. Antoniego oraz św. Urbana i św. Pawła.

Fot. Źródło własne

Krasiejów – Kościół neobarokowy z 1912 r., p.w. św. Małgorzaty, dawniej pod wezwaniem św. Barbary, wzmiankowany w 1518 r.. Znajduje się w nim barokowy ołtarz boczny z obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej i późnogotyckimi rzeźbami św. Barbary, Katarzyny i Małgorzaty. W kościele znajdują się również zabytkowe, późnobarokowe figury św. Augustyna i św. Jana Nepomucena. Na szczególną uwagę zasługuje niezwykle piękny i łaskami słynący obraz Matki Boskiej Częstochowskiej z XVII w.

Fot. Źródło własne

Tarnów Opolski

Kościół p.w. św. Marcina bpa był już wzmiankowany po raz pierwszy w 1447 r. Obecnie istniejący został zbudowany zapewne na początku XV w. W latach 1653-1664 dobudowano w nim nawę oraz wieżę, a w latach 1913-1914 rozbudowano samą nawę. Z pierwotnego kościoła zachowało się późnogotyckie prezbiterium, zamienione na kaplicę. W sąsiedztwie kościoła znajduje się kostnica kryta gontem z przełomu XVIII i XIX w.

Fot. UG Tarnów Opolski

Grodziec – Neogotycki kościół z 1891, p.w. Nawiedzenia N.M.P. r. Świątynia jest Sanktuarium Centralnego Związku Sybiraków.

Karłowice – kościół p.w. św. Michała Archanioła. Pierwsze wzmianki pochodzą z 1500 r. od 1534 r. w posiadaniu ewangelików, po drugiej wojnie przejęty przez katolików. Obecny zbudowany w XIX w. w miejscu poprzedniej świątyni. Warto tu zwrócić uwagę na dwudzielne stalle z końca XVI wieku (pozostałość po władcach tutejszego zamku)

Kup – kościół parafialny p.w. św. Jerzego wzniesiony w latach 1897 – 98, murowany z cegły., drugi kościół po ewangelicki p.w. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy, wzniesiony w 1894 r.

Niemodlin – kościół p.w. Wniebowstąpienia Najświętszej Marii Panny, prezbiterium z XIV w., nieco późniejsza wieża i nawa główna. Zachowany styl gotycki z przekształceniami barokowymi. Wewnątrz znajduje się m.in. barokowa ambona z XVIII wieku, zabytkowe ołtarze boczne i renesansowy dzwon z 1522 roku.

Fot. Źródło własne

Zimnice Wielkie – kościół pw. Św. Jana Chrzciciela zbudowany w XV w., przebudowany w XVIII w (m.in. dobudowano wieżę). W prezbiterium zachowała się polichromia z XV w. złożona z dekoracyjnych pasów, wici roślinnej, ptaków, rozet, a na zworniku orzeł śląski.

Chróstcina – kościół parafialny p.w. św. Piotra i Pawła. Pierwsze wzmianki pochodzą z 1371r. Obecny zbudowano w 1792r. Warto zwrócić uwagę na dwie barokowe rzeźby, św. Barbary i Jadwigi usytuowane w prawym bocznym ołtarzu oraz XVIII- wieczną chrzcielnicę. Dzwonnica – zbudowana prawdopodobnie ok. XV w., utrzymana w stylu gotyckim. Usytuowana tuż przy drodze, stanowi jednocześnie bramę na cmentarz przykościelny.

Dąbrówka Lubniańska – kaplica - studzienka, położona w głębi lasu, zbudowana w pierwszej połowie XIX w., murowana. W kapliczce rzeźba N.P. Marii z XVIII w. i św. Jana Nepomucena (przełom XVIII / XIX). W środku studnia z "cudowną wodą". Miejsce licznych pielgrzymek okolicznej ludności.

Fot. <http://www.polskaniezwykla.pl>

Dębie

Kościół parafialny p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Dębiu po raz pierwszy wzmiankowany był w 1447 r. Wg legendy w miejscu jego wybudowania Najświętsza Maria Panna uratowała chłopca grzęznącego w bagnie, stąd też miejscowość ta przez stulecia była jednym z najważniejszych miejsc kultu maryjnego i ośrodków pątniczych na Śląsku Opolskim.

5.4.3 Zamki i pałace

Zamek – Dąbrowa

Późnorenesansowy zamek w Dąbrowie został zbudowany w latach 1615-1617 przez Joachima von Tschetschau - Metticha. W latach 1894-1897 został on przebudowany i rozbudowany w stylu neorenesansowym. Zamek otacza park założony w XVII w., a całkowicie przekształcony w krajobrazowy w XIX w. Obecnie występują na jego terenie przede wszystkim rodzime gatunki drzew i krzewów oraz drzewa owocowe.

Fot. Źródło własne.

Zamek - Karłowice

Gotycki zamek w Karłowicach, zbudowany na planie trapezu, skryty w gęstwinie puszczy odrzańskiej nad Stobrawą, powstał około 1350 r. Wzniósł go rycerski ród von Tschammer, panujący w Karłowicach w latach 1329-1440. Od 1493 r. karłowickie dobra należały do Adama Beessa, marszałka, później namiestnika księstwa brzeskiego. Karłowickie dobra kupił od Beessów książę brzeski Jerzy II. Od tego czasu jest to zamek myśliwski brzeskich Piastów. W 1715 roku do muru zamkowego od wewnątrz dobudowaną barokową kaplicę, w której modlili się okoliczni katolicy. Msze św. dla miejscowych katolików odprawiał tam ksiądz Jan Dzierżon, światowej sławy badacz pszczół i reformator pszczelarstwa. Zamek otoczony jest częściowo nawodnioną fosą, która obejmuje również niewielki park krajobrazowy z XIX w. o naturalnym drzewostanie.

Fot. Źródło własne.

Pałac - Narok

Neogotycki pałac w Naroku został zbudowany w XVIII w. przez rodzinę von Bees. W latach 1859-1869 został przebudowany przez Friedricha von Wichelhaus, który zapragnął, aby jego pałac wznosił się w stylu mauretańskim. Jest to jeden z niewielu tego typu obiektów na Śląsku Opolskim wzniesiony w tak niezwykłym w naszej szerokości geograficznej stylu.

Fot. <http://www.galon.pl/nasze-pasje.html>.

Zamek -Niemodlin

Zespół zamkowy w Niemodlinie usytuowany jest na wzniesieniu w centrum miasta przy wschodniej części rynku. Składa się z zamku oraz części gospodarczej z oficynami i zabudowaniami gospodarczymi wokół dziedzińca gospodarczego, zamkniętego budynkiem bramnym. Zamek został zbudowany na miejscu pierwotnego, wzniesionego około 1313 r. przez księcia niemodlińskiego Bolesława. Został rozbudowany w XVI i XVII w., a następnie przebudowany w stylu barokowym w XVIII w. i neogotyckim w latach 1869-1873. Zamek jest czteroskrzydłowy, z renesansowym dziedzińcem pośrodku i arkadowymi krużgankami. W otoczeniu zamku rozciąga się park krajobrazowy założony w połowie XIX w. na miejscu dawnej fosy.

Fot. Źródło własne.

Zespół Pałacowy - Průškův

Renesansowy zamek w Průškowie będący do 1769 r. siedzibą rodową rodziny von Proskau (Průškowskich), a następnie własnością, m.in. króla pruskiego Fryderyka II, został zbudowany w 1563 r. przez Georga von Proskau, przy udziale włoskich architektów. Jest to budowla obronna, czteroskrzydłowa z prostokątnym dziedzińcem, pierwotnie arkadowym. Pośrodku dziedzińca znajduje się fontanna z XVIII w. z sześciobocznym basenem marmurowym. Zamek otacza dobrze zachowany park krajobrazowy założony na przełomie XVIII i XIX w. na miejscu pierwotnego ogrodu, z licznymi gatunkami drzew i krzewów obcego pochodzenia. W roku 2010 zamek doczekał się gruntownej renowacji. Inwestycja obejmowała wykonanie prac modernizacyjnych i konserwacyjnych:

- elewacji – sgraffiti;
- kaplicy wraz z wyposażeniem (sztukateria, obrazy, złocenia, stacje drogi krzyżowej, rzeźby, ławki drewniane, drzwi z elementami metalowymi);
- Sali Rycerskiej wraz z wyposażeniem (sztukateria, odlewy gipsowe, portal kamienny).

Przeprowadzono również prace budowlane w pozostałej części elewacji zewnętrznej i wewnętrznej (dziedziniec) budynku. Wykonano także prace instalacyjne iluminacji obiektu.

Szeroki zakres przeprowadzonych prac był możliwy dzięki otrzymanemu dofinansowaniu w ramach Działania 5.3 „Rozwój kultury oraz ochrona dziedzictwa kulturowego” Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007-2013, które pokryło 85% wydatków kwalifikowanych. Zamek stanowi własność Powiatu Opolskiego i obecnie ulokowany jest tam Dom Pomocy Społecznej.

Fot. Bogusław Szybkowski

Zespół pałacowy – Tułowice

Wiek XVIII rozpoczyna erę panowania w Tułowicach rodu von Praschma. Hrabia Johann Nepomuk I Praschma, żeniąc się z Marii Zierotin staje się właścicielem Niemodlina oraz Tułowic. Tułowice przejął drugi syn Nepomuka I, Louis, który w 1824 r. polecił przeprowadzenie przebudowy zamku na pałac architektowi z Mediolanu. Pałac w obecnie zachowanym stylu neorenesansowym przebudował Friedrich Frankenberg. Pałac charakteryzuje się bogatym wystrojem architektonicznym, zbudowany jest na planie litery U z wieżą na środku głównego skrzydła. Pałac otoczony jest zabytkowym parkiem

(wpisanym do Rejestru Zabytków Dóbr Kultury), a w nim rzadko spotykane okazy drzew m. in. cypryśnik błotny liczący 160 lat. W pobliżu dawny młyn wodny, czworaki, stajnia, bażanciarnia, cmentarz dla psów. Pałac jest własnością Powiatu Opolskiego i obecnie na jego terenie znajduje się internat Zespołu Szkół.

Fot. Źródło własne.

Pałac – Turawa

Późnobarokowy pałac w Turawie został zbudowany z fundacji Martina von Löwencrona w latach 1728-1730 w miejscu drewnianego zamku myśliwskiego. Następnie obiekt ten stał się siedzibą rodziny von Garnier. W 1761 dobudowano dodatkowe skrzydło boczne, a całość ozdobiono rokokowymi dekoracjami. Wewnątrz zachowały się dekoracje stiukowe z XVIII i XIX w., m.in. w Sali Balowej i Sali Kredensowej oraz neorokokowe kominki z połowy XIX w.

Dworek -Chróstcina

Dworek jest jedną z najciekawszych, pod względem architektonicznym budowli w gminie Dąbrowa. Przed drugą wojną światową należał do rodu Gerstenbergów, którego ostatni właściciel został pochowany na miejscowym cmentarzu, obok wielkiego głazu z piaskowca. Za dworkiem znajdują się dwa stawy i teren parku. Budynek jest własnością Powiatu Opolskiego (oczekuje na wpis do rejestru), mieścił się w nim Zespół Szkół.

Fot. Źródło własne

Park pofolwarczny w Chmielowicach

Majątek w Chmielowicach, pochodzący przypuszczalnie z pierwszej połowy XIX, w latach 1861-1929 należał do rodziny von Donat. Właściciel – Richard von Donat, przemysłowiec z Opola oraz deputowany Rejencji opolskiej przebudował budynek pałacu i wprowadził zmiany w parku czyniąc z całości zespół o charakterze rezydencjalnym. Budynek dawnego pałacu wzniesionego na planie prostokąta, murowany jest z cegły, pokryty tynkiem oraz przykryty dachem łamanym. W tym okresie również folwark uległ przebudowie a park zyskał nowe gatunki drzew ozdobnych takie jak: kasztan jadalny i cyprysik groszkowy, których pojedyncze exemplars zachowały się do czasów obecnych we wschodniej części parku. Po śmierci Richarda w 1901 roku zarząd nad majątkiem chmielowickim przejął jego syn Franz-Xavier.

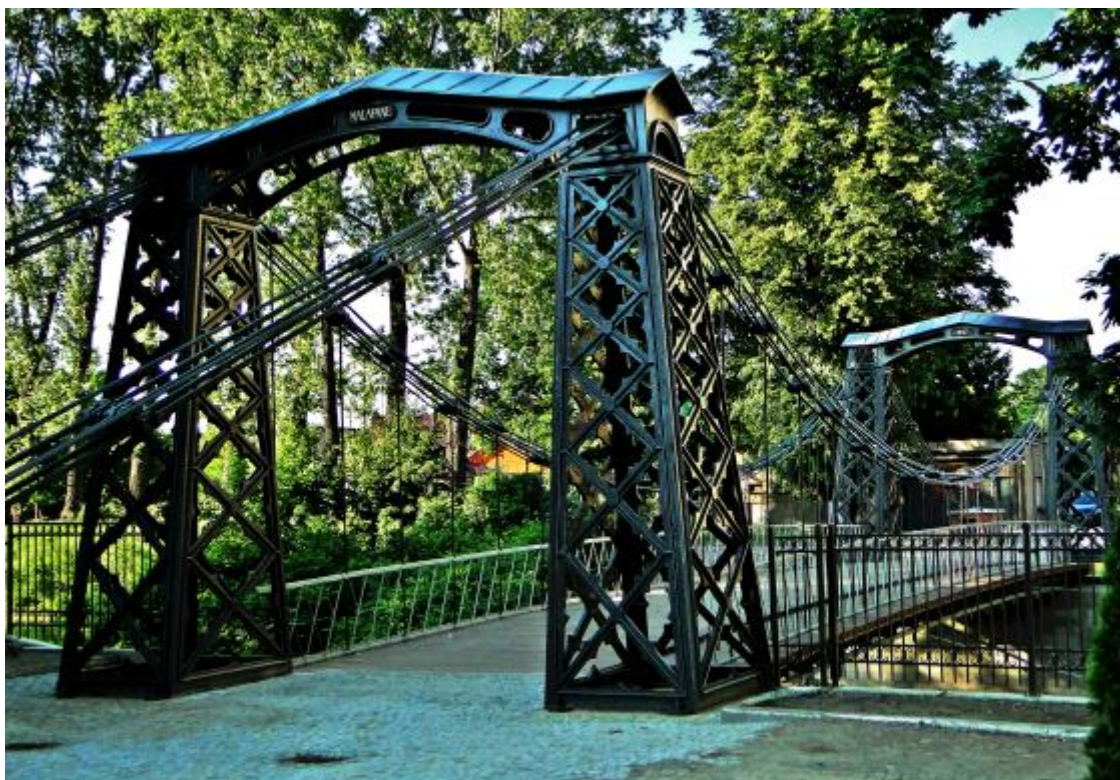
Z inicjatywy Xaverego powstała we wsi szkoła powszechna i remiza Ochotniczej Straży Pożarnej. Donatowie mieszkali w Chmielowicach do 1929 r., kiedy to Xavier sprzedał dwór i przeniósł się do Wiadrowa w powiecie jaworskim na Dolnym Śląsku. Groby rodziny von Donat – Richarda, jego żony Adeli oraz dwóch ich córek Johanny i Luisy znajdują się na miejscowym cmentarzu.

Po II wojnie światowej opustoszały dwór został zamieniony w I oddział szkoły podstawowej. Dwór został częściowo przebudowany w latach siedemdziesiątych XX w. Przebudowa ta niestety pozbawiła go elementów zabytkowych. W roku 1963 na mocy uchwały Prezydium Rady Narodowej w Opolu i Wydziału Oświaty w tym miejscu powstał Państwowy Dom Dziecka funkcjonujący do dzisiaj. Obecnie Dom Dziecka jest własnością powiatu na mocy *Porozumienia z dnia 23 lutego 2017r. w sprawie prowadzenia przez Powiat Opolski na terenie Miasta Opola placówki opiekuńczo-wychowawczej o dotychczasowej nazwie: Dom Dziecka w Chmielowicach.*

5.4.4 Zabytki techniki

Żelazny most wiszący w Ozimku

Jedną z najstarszych hut w naszym kraju jest Huta Małapanew w Ozimku (dawniej Malapane), założona przez króla Prus Fryderyka II. W 1753 r. po zdobyciu Śląska Fryderyk II podpisał rozporządzenie o rozpoczęciu budowy huty, a już rok później został w niej uruchomiony pierwszy wielki piec. W sąsiedztwie huty zachował się odlany w niej w 1827 r. żelazny most wiszący na rzece Małej Panwi, najstarszy tego typu zabytek w Europie. Przełomowym momentem dla ówczesnej huty Malapane był rok 1789, w którym to użyto po raz pierwszy koksu do wytopu żelaza (wcześniej metoda ta stosowana była tylko przez Anglików), zamiast węgla drzewnego. Huta przestawiła się na produkcję konstrukcji stalowych, maszyn parowych, odlewów maszynowych i przemysłowych, a także mostów. Z tych czasów pochodzą projekty, m.in. pierwszego żelaznego mostu na kontynencie europejskim w Łażanach na Dolnym Śląsku z 1796 r., a także mostu Królewskiego we Wrocławiu z 1822 r. W 1969 r. żelazny most wiszący w Ozimku został wpisany przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu do rejestru zabytków techniki.

Fot. UMiG w Ozimku

Huta żelaza w Zagwizdzu

Huta żelaza w Zagwizdzu została założona przez króla pruskiego Fryderyka II pod nazwą „Kreuzburgerhütte” w 1745 r. wraz z budową wielkiego pieca i kolonii robotniczej. Największy rozkwit tej huty przypadł na koniec XVIII w. W późniejszym czasie produkuje przede wszystkim na potrzeby wojska, jednakże jej znaczenie stopniowo maleje w związku z rozbudową pobliskiej Huty Malapane w Ozimku. W 1869 r. przechodzi na własność prywatną Kaspara Kamy, rodziny Hadamików i Johanna Pyka, a następnie wyłącznie rodziny Pyka. Obecnie obiekt ten obejmuje zespół murowanych klasycystycznych budynków odlewni, młotowni, magazynów, dwóch kanałów hutniczych i dwóch zbiorników retencyjnych nad rzeką Budkowiczanką.

Fot. Źródło własne.

Dawne osiedle hutnicze w Jedlicach

Plan osiedla hutniczego wraz z hutą w Jedlicach został sporządzony w 1775 r. przez Johanna Pohlmana, inspektora budowlanego, który przewidywał utworzenie osiedla na rzucie koła z wewnętrznym placem i koncentryczną ulicą. Jeden sektor koła przeznaczony był na dwa budynki huty żelaza, rozdzielone kanałem. Z projektu zrealizowano jedynie hutę i częściową zabudowę wokół placu. Do dnia dzisiejszego zachowało się dawne osiedle hutnicze z trzema domami robotniczymi, dawny budynek huty z 1805 r. położony na terenie huty szkła „Jedlice” (obecnie magazyn) oraz dworek zwany Beatka z około 1780 r.

5.4.5 Stanowisko dokumentacyjne „Trias” w Krasiejowie.

Stanowiska dokumentacyjne są to ważne miejsca występowania nietypowych formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie, namuliska, wyrobiska powierzchniowe i podziemne.

Na terenie powiatu opolskiego istnieje jedno stanowisko dokumentacyjne chroniące odkrywkę geologiczną o pow. 0,2 ha w miejscowości Krasiejów (gm. Ozimek). Prowadzone są tam największe w Polsce wykopaliska paleontologiczne. W dwóch dolnych pokładach, w obrębie skał górnego triasu napotkano na masowe nagromadzenie dużych fragmentów szkieletów jeziornych i lądowych kręgowców sprzed 230 mln. lat. Wykopaliska zyskały światowy rozgłos dzięki odkryciu, przez zespół profesora Jerzego Dzika, licznych szczątków pradinozaura nazwanego Jaszczurem spod Opola – *silesaurus opolensis*. Występują tu także szczątki płazów z grupy labiryntodontów i gady z grupy tekodontów. Odkryto także hetterie, ryby, bezkręgowce i rośliny. Szkielety znalezione w Krasiejowie są zazwyczaj kompletne lub prawie kompletne. Dzięki temu utworzono tu dwa muzea. Jedno w Krasiejowie w dawnej szkole, a drugie na złożu kostnym. To ostatnie prezentuje odsłonięty i nienaruszony przez badaczy pokład iltu z zachowanymi kośćmi i fragmentami szkieletów. Główna ekspozycja znaleziska znajduje się w Muzeum Ewolucji w Warszawie.

Najciekawszym krasiejowskim znaleziskiem jest szkielet, który należał do praprzodka dinozaurów roślinożernych w Europie *silesaurusa opolensis*. Zwierzę mierzyło ok. 170 cm długości. Poruszało się na czterech kończynach, z czego dwie przednie były nieco dłuższe. Cechy anatomiczne ustawiają *silesaurusa* na początku rozgałęzień genealogicznego drzewa dinozaurów. Obfity materiał kostny pradinozaura pozwolił na wykonanie pełnej rekonstrukcji szkieletu, a następnie odtworzenie przypuszczalnego wyglądu przeżyciowego. Na uwagę zasługuje również aetozaur. Nagromadzenie i różnorodność materiału kostnego pozwoliły naukowcom postawić tezę, że krasiejowskie szczątki należą do najstarszego przedstawiciela tego gatunku na świecie. Aetozaurowe były gadami naczelnymi, które żyły na lądzie i żywiły się roślinami. Mierzyły trzy metry długości, a ich ciało chronił pancerz kostny.

Znalezisko w Krasiejowie ma dodatkową wartość ponieważ pozwoliło na odtworzenie wodnego i kontynentalnego krajobrazu triasowego. W krasiejowskich złożach, które są największym w Europie materiałem obrazującym triasowy krajobraz naszej planety, spoczywają tysiące nienaruszonych szkieletów.

Fot. Źródło własne.

5.4.6 Stobrawski Park Krajobrazowy

Stobrawski Park Krajobrazowy zajmuje obszar 52 636 ha i należy do największych parków krajobrazowych w Polsce. Zasięgiem obejmuje 12 gmin województwa opolskiego, z czego 5 należy do powiatu opolskiego. Od południa granica parku przebiega na Odrze i Nysie Kłodzkiej. Park znajduje się w północnej i zachodniej części powiatu opolskiego w gminach: Murów, Dobrzeń Wielki, Łubniany, Dąbrowa, Popielów. Nazwa parku związana jest z jego położeniem w dorzeczu rzek Stobrawy, Budkowiczanki, Brynicy i Smotrawy. Park ma charakter nizinny z siedliskami wodno-błotnymi, chroni najcenniejsze obszary Niziny Śląskiej. Swym zasięgiem obejmuje zwarte

obszary lasów Stobrawsko–Turawskich z monokulturami sosnowymi i 200-letnimi starodrzewami. W dolinach rosną głównie lasy liściaste, są to: grądy, łągi jesionowo–olszowe, jesionowo–wiązowe oraz bardzo rzadki łąg wierzbowo–topolowy. Jednym z najpiękniejszych miejsc Stobrawskiego Parku Krajobrazowego jest dorzecze Budkowiczanki. Na jednej ze ścieżek przyrodniczo-krajoznawczych prowadzącej wzdłuż rzeki Budkowiczanki znajdują się ślady XIII-wiecznego, średniowiecznego grodziska. Do naszych czasów przetrwały, otaczające budowlę słowiańskie wały, w niektórych miejscach podwójne.

Fot. www.murow.pl

5.4.7. Arboretum - Prószków

Początki założeń parkowych w Prószkowie sięgają czasów rozpoczęcia budowy Królewskiego Instytutu Pomologicznego, który uroczystie oddano do użytku w 1868 r. Zadaniem Instytutu było kształcenie ogrodników i sadowników. Na terenie nowo powstałego parku najprawdopodobniej rosły już drzewa, gdyż część z nich jest znacznie starsza od Pomologii, m.in. okazałe dęby szypułkowe. Sadzone drzewa i krzewy pochodziły z wielu szkółek europejskich i należały do roślin z różnych stref klimatycznych. Pochodziły m.in. z całej Europy, Bliskiego Wschodu, Chin, Indii, Ameryki Północnej, Ameryki Południowej, Afryki. Do 1895 r. w prószkowskim parku wysadzono 900 gatunków drzew i krzewów, a ogólna liczba ich odmian sięgała wtedy kilku tysięcy. Na potrzeby Królewskiego Instytutu Pomologicznego wybudowano na północ od wsi budynki dydaktyczne, założono ogrody, szklarnie i szkółki drzew owocowych. Naukę w Królewskim Instytucie Pomologicznym rozpoczęło 8 kursantów. Pierwszym dyrektorem Instytutu został Gustaw Stoll, gdy zmarł w 1897 roku, park przy Instytucie nazwany został jego imieniem. Uczniowie pochodzili z terenów Śląska, Poznania, Hanoweru, Schlezwigu - Holsztyna, a później znaleźli się także uczniowie z Rosji, Polski, Austrii i Szwecji a nawet z USA. Kształcenie w szkole trwało dwa lata, a wykładowcami byli nauczyciele akademicy. Oprócz botaniki, chemii, mineralogii, sadownictwa, matematyki, księgowości w Instytucie wykładano również pszczelarstwo, prowadzono kursy hodowli jedwabników, działała stacja meteorologiczna, zoologiczna, botaniczna. Od roku 1934 w szklarniach Instytutu odbywały się coroczne wystawy chryzantem. Stan aktualny parku jest zadawalający. Bieżące prace konserwacyjne wykonywane są co roku. Stworzona została również ścieżka dydaktyczna uwzględniająca walory przyrodnicze, a przede wszystkim osobliwości

arboretum. Trasa ścieżki biegnie po istniejących alejach i drózkach parkowych.

Skamielina cisa. Fot. Źródło własne.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego na terenie powiatu opolskiego. Analiza szans i zagrożeń.

W celu określenia priorytetów i kierunków działań Programu Opieki nad Zabytkami oraz możliwości w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego powiatu opolskiego opracowano analizę SWOT.

Mocne strony	Słabe strony
<p>1.bogaty i różnorodny zasób zabytków charakterystyczny i wyróżniający region; 2.atrakcyjne przyrodniczo – krajobrazowe obszary; 3.dobra infrastruktura komunikacyjna – linie kolejowe, autostrada A4, dobry stan dróg; 4.liczne, dobrze oznakowane szlaki rowerowe i piesze; 5.prężnie działające Ośrodki Kultury w gminach; 6.owocna współpraca z gminami na terenie powiatu oraz partnerami z Niemiec i Ukrainy; 7.silne tradycje regionalne oraz wzrastająca świadomość znaczenia dziedzictwa kulturowego – liczne wyróżnienia w konkursie „Piękna Wieś Opolska” 8.efektywne działania samorządu powiatowego mające na celu opiekę i promocję dziedzictwa kulturowego regionu;</p>	<p>1.zły stan zachowania znacznej części obiektów zabytkowych niewpisanych do rejestru zabytków; 2.brak wystarczających środków finansowych na konserwację i rewaloryzację obiektów zabytkowych; 3.migracja i związane z tym zatracenie więzi z regionem; 4.zniekształcenie zespołów zabudowy historycznej poprzez wprowadzenie nowej zabudowy, nie liczącej się z lokalną tradycją, architekturą i historycznymi uwarunkowaniami; 5.zbyt niski poziom społecznego zainteresowania problematyką zachowania obiektów zabytkowych, przede wszystkim nie objętych opieką prawną poprzez wpis do rejestru zabytków.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>1.włączenie ochrony zabytków w sferę rozwoju regionalnego (uwzględnianie w programach strategicznych jst); 2.możliwość finansowania prac konserwatorskich i remontowych obiektów zabytkowych ze środków pochodzących z różnych źródeł: budżetowe, prywatne, wyznaniowe, środki UE i in.; 3.rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego; 4.edukacja w dziedzinie zarządzania dziedzictwem kulturowym; 5.wzrost zainteresowania mieszkańców przeszłością regionu i jego zabytkami;</p>	<p>1.brak dostatecznych środków na skuteczną ochronę zabytków i zabezpieczenie zabytków oraz edukację w tej dziedzinie; 2.pogarszający się stan techniczny ze względu na wysokie koszty prac konserwatorskich; 3.niewłaściwe prowadzenie prac budowlanych, konserwatorskich, niezgodnie ze sztuką budowlaną; 4.niedostatek mechanizmów promujących działania na rzecz ochrony, konserwacji i rewaloryzacji zabytków.</p>

7. Założenia programowe i zadania Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Opolskiego na lata 2020 - 2023 .

Ustawa z dnia 23 lipca 2003r o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2018 r. poz. 2067 z późn. zm.) wytycza w artykule 87 cele dla wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami nie różnicując celów poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, w sposób następujący:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
2. Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków.
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Zakłada się, że Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Opolskiego zasadniczo ma służyć ochronie, sukcesywnej rewaloryzacji i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego do różnych dziedzin życia społecznego, zatem jako główne cele do realizacji przyjmuje się:

- I. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- II. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- III. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.

Realizacji sformułowanych celów służyć będą następujące działania:

Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania:

1. Kontynuacja prowadzenia prac pielęgnacyjnych, adaptacyjnych, rewitalizacyjnych, remontowo-budowlanych oraz konserwatorskich przy obiektach zabytkowych nieruchomych będących własnością Powiatu Opolskiego; zabezpieczenie i utrzymanie tych obiektów oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystanie z nich w sposób zapewniający trwałe zachowanie ich wartości.
2. Ochrona i rewaloryzacja zabytkowych założeń zieleni, w tym przy dworskich i przypałacowych.
3. Ustanawianie przez starostę na wniosek Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków społecznych opiekunów zabytków; cofanie ustanowienia społecznych opiekunów zabytków; prowadzenie listy społecznych opiekunów zabytków; wydawanie osobom fizycznym legitymacji społecznego opiekuna zabytków a osobom prawnym zaświadczenia społecznego opiekuna zabytków (na terenie Powiatu Opolskiego funkcjonuje jeden społeczny opiekun ustanowiony w 2015 r.).
4. Pozyskiwanie środków zewnętrznych na prace przy obiektach zabytkowych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających pozyskiwaniu środków finansowych na ochronę zabytków.
5. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody w decyzjach oraz innych aktach prawa lokalnego na terenie powiatu opolskiego.
6. Zabezpieczenie w budżecie Powiatu środków na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków nie będących własnością powiatu.

Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego:

1. Współpraca na wniosek zainteresowanych stron w zakresie utrzymania istniejących i wytyczenie nowych szlaków kulturowych.
2. Wspieranie podejmowanego przez gminy zagospodarowania miejsc atrakcyjnych turystycznie m.in. szlaków kulturowych, ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych i innych związanych z dziedzictwem kulturowym.
3. Publikacja materiałów z zakresu dziedzictwa kulturowego oraz naturalnego terenu powiatu opolskiego.
4. Współpraca z organami samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie:
 - edukacji dzieci i młodzieży obejmującej ochronę zabytków,
 - organizacji konkursów poszerzających wiedzę uczniów na temat idei propagujących walory powiatu opolskiego w zakresie dziedzictwa kulturowego i jego ochrony,

- podejmowanie działań mających na celu upowszechnianie wiedzy na temat historii regionu

Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych:

1. Wykorzystanie walorów zabytkowych, kulturowych i przyrodniczych w materiałach promocyjnych jako czynnika wpływającego na rozwój powiatu.
2. Upowszechnianie wiedzy o zasobach kulturowych powiatu oraz jego walorach turystycznych na stronie internetowej powiatu oraz innych dostępnych środkach masowego przekazu
3. Obejmowanie patronatem działań na rzecz promocji dziedzictwa kulturowego powiatu.
4. Tworzenie i promowanie szlaków turystycznych, ścieżek dydaktycznych, rowerowych, których atrakcją są obiekty zabytkowe.
5. Współorganizacja cyklicznych imprez folklorystycznych.
6. Kontynuacja wspierania właścicieli zabytków w realizacji prac remontowych przy zabytkach. Realizacji tego zadania służy przywołana w niniejszym programie Uchwała Nr XXXV/259/17 Rady Powiatu Opolskiego z dnia 21 grudnia 2017 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej z budżetu Powiatu Opolskiego na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

W realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami wykorzystane zostaną instrumenty, określone w programach rządowych i wojewódzkich, w tym w Krajowym Programie Opieki nad Zabytkami oraz w innych dokumentach o charakterze planistycznym i strategicznym, a także narzędzia i środki własne Starostwa Powiatowego oraz partnerów uczestniczących w realizacji programu t.j m.in Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, państwowych i samorządowych instytucji kultury, jednostek samorządu terytorialnego, kościołów oraz organizacji pozarządowych.

Powodzenie realizacji programu wymaga współdziałania starostwa zarówno z jednostkami samorządu terytorialnego położonymi na terenie powiatu jak i z organizacjami pozarządowymi, spełniającymi istotną rolę w ochronie i popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

Zakłada się, że cele zakreślone w powiatowym programie opieki nad zabytkami będą osiągnięte w wyniku:

- współpracy władz powiatu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami i związkami, których działania obejmują m.in. ochronę dziedzictwa kulturowego;
- inicjatywy własnej władz powiatu.

9. Zasady oceny realizacji programu.

Zgodnie z art. 87, ust. 5 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami za monitorowanie realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami odpowiada Zarząd Powiatu, który co dwa lata sporządza stosowne sprawozdanie i przedstawia je Radzie Powiatu.

W okresach dwuletnich dokonywana będzie przez Zarząd Powiatu ocena realizacji programu. Ocena ta będzie udostępniana do publicznej wiadomości na stronie internetowej Starostwa. Zmiany w programie wymagają uchwały Rady Powiatu Opolskiego.

Monitoring realizacji programu będzie uwzględniał:

1. raport o stanie zabytków będących własnością Powiatu Opolskiego na podstawie danych uzyskanych z jednostek organizacyjnych tj. Domu Pomocy Społecznych w Prószkowie, Zespół Szkół im. Józefa Warszawicza w Prószkowie, Zespół Szkół w Tułowicach, Dom Dziecka w Chmielowicach, Zarząd Dróg Powiatowych.
2. sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego realizowanych przez wydziały Starostwa Powiatowego w Opolu tj. Wydział Budownictwa, Wydział Gospodarki Nieruchomościami, Wydział Ochrony Środowiska, Wydział Edukacji i Spraw Społecznych oraz innych wydziałów Starostwa realizujących zadania z zakresu ochrony zabytków.

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.

Wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady zawarte w rozdziale 7. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.). Nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną lub inną jednostkę organizacyjną w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku. Zatem finansowanie ochrony i opieki nad zabytkami może odbywać się z różnych źródeł. Podstawowe to:

- 1) Budżet powiatu: co roku zabezpieczane są środki na zadania wynikające z niniejszego dokumentu i przekazywane zgodnie z Uchwałą Nr XXXV/259/17 Rady Powiatu Opolskiego z dnia 21 grudnia

2017 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej z budżetu Powiatu Opolskiego na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

- 2) Budżet Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.;
- 3) Budżet Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace, zgodne z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.;
- 4) Dotacje Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- 5) Budżet Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach dotacji przyznanej zgodnie z art.77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. w oparciu o ogłaszane corocznie przez Ministerstwo aktualne programy;
- 6) Dotacje Unijne:
 - Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020,
 - Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020,
 - Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
- 7) Środki własne właścicieli obiektów zabytkowych;
- 8) Darowizny, fundusz kościelny i inne.

11. Wykaz prac wykonanych przy zabytkach znajdujących się na terenie Powiatu Opolskiego w latach 2016-2019.

11.1 Wykaz udzielonych dotacji celowych z budżetu Powiatu Opolskiego na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków na przestrzeni lat 2016-2019.

W roku 2016 zaplanowano kwotę 100.000 zł., w ramach której wsparcie finansowe otrzymały następujące podmioty:

- ✓ **Zgromadzeniu Sióstr Św. Jadwigi Prowincja Katowicka** - ul. Leopolda 1-3, 40-210 Katowice, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z „*Remont konserwatorsko-budowlanego z wystrojem architektoniczno-rzeźbiarskim elewacji zewnętrznej drugiej elewacji południowej (szczyt – fasada) i elewacji wschodniej Domu Zakonnicy w Czarnowąsach – etap II część 4 (kontynuacja)*” w kwocie **25.872,00 zł.**
- ✓ **Rzymskokatolickiej Parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zagwizdzu**, ul. Górki 4, 46-030 Murów, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z *Konserwacją konfesjonalu z kościoła p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zagwizdzu* w kwocie **13.656,54 zł.**
- ✓ **Rzymskokatolickiej Parafii Św. Rocha w Starych Budkowicach**, ul. Zagwizdziańska 2, 46-030 Stare Budkowice, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z „*Wymianą pokrycia dachowego w kościele parafialnym św. Rocha w Starych Budkowicach*” w kwocie **10 780,00 zł.**

- ✓ **Rzymskokatolickiej Parafii pw. Św. Antoniego w Luboszycach**, ul. Kościelna 4, 46-022 Luboszyce, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z *Wykonaniem renowacji elewacji wieży kościoła pw. św. Antoniego w Luboszycach* w kwocie **28.131,46 zł.**
- ✓ **Rzymskokatolickiej Parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Niemodlinie**, ul. Rynek 29, 49-100 Niemodlin, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z wykonaniem *Konserwacji i restauracji polichromii ściennych w prezbiterium kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP w Niemodlinie – III etap* w kwocie **17.248,00 zł.**
- ✓ **Rzymskokatolicka Parafia pw. Św. Szczepana w Brynicy**, ul. Powstańców Śląskich 50, 46-024 Łubniany, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z *Wykonaniem prac konserwatorskich przy drzwiach głównych oraz bocznych w kościele p.w. Św. Szczepana w Brynicy* w kwocie **4.312,00zł.**

W roku 2017 zaplanowano kwotę 112.300,00 zł., w ramach której wsparcie finansowe otrzymały następujące podmioty:

- ✓ **Rzymskokatolickiej Parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zagwizdzu** - ul. Górki 4, 46-030 Murów, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z *„Konserwacją i renowacją Krucyfiksu w kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zagwizdzu”* w kwocie **6.800,00 zł.**
- ✓ **Rzymskokatolickiej Parafii św. Jerzego w Prószkowie**, pl. A. Zawadzkiego 19, 46-060 Prószków, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z *„Prowadzeniem robót budowlanych w zakresie wymiany okien w kościele p.w. Św. Jerzego w Prószkowie”* w kwocie **64.000,00 zł.**
- ✓ **Rzymskokatolickiej Parafii pw. Wniebowzięcia NMP w Niemodlinie**, Rynek 29, 49-100 Niemodlin, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z *„Pracą konserwatorską przy drewnianych zabytkach: chrzcielnicy oraz krucyfiksu z konsolą z kościoła pw. Imienia NMP w Szydłowcu Śląskim”* w kwocie **41.500,00 zł.**

W roku 2018 zaplanowano kwotę 200.000,00 zł., w ramach której wsparcie finansowe otrzymały następujące podmioty:

- ✓ **Rzymskokatolickiej Parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zagwizdzu** - ul. Górki 4, 46-030 Murów, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z *„Pracami konserwatorskimi ambony z kościoła parafialnego pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zagwizdzu”* w kwocie **28.972,64 zł.**
- ✓ **Rzymskokatolickiej Parafii św. Jerzego w Prószkowie**, pl. Rynek 19, 46-060 Prószków, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z *„Odwilgoceniem murów kościoła pw. Św. Jerzego w Prószkowie i skotwienieniu rozszczelniającego się muru kościoła”* w kwocie **86.472,86 zł.**

- ✓ **Gminie Murów**, ul. Dworcowa 2, 46-030 Murów na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z „*Pracami konserwatorskimi przy zabytku rzeźby św. Jana Nepomucena z 1755 r.*” w kwocie **6.086,39 zł.**
- ✓ **Gminie Murów**, ul. Dworcowa 2, 46-030 Murów na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z „*Pracami konserwatorskimi przy zabytku rzeźby św. Jana Nepomucena z 1870 r.*” w kwocie **3.322,83 zł.**
- ✓ **Rzymskokatolickiej Parafii pw. św. Antoniego**, ul. Kościelna 4, 46-022 Luboszyce, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z „*Robotami budowlanymi w kościele parafialnym pw. św. Antoniego w Luboszycach*” w kwocie **14.953,63 zł.**
- ✓ **Osobie fizycznej** na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z „*Zamkiem Karłowice XVI w. Ratunkowy remont - kontynuacja. Stabilizacja przypór i ścian - Etap I*” w kwocie **30.333,40 zł.**
- ✓ **Rzymskokatolickiej Parafii pw. św. Rocha, ul Szkolna 5, 49-130 Tułowice**, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z „*Pracami konserwatorskimi płyty nagrobnej Henryka von Dreske umieszczonej w murze otaczającym kościół parafialny pw. Św. Rocha w Tułowicach*” w kwocie **29.858,25 zł.**

W roku 2019 zaplanowano kwotę 100.000,00 zł., w ramach której wsparcie finansowe otrzymały następujące podmioty:

- ✓ **Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Marcina**, ul. ks. Klimasa 18, 46-050 Tarnów Opolski, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z *Konserwacją techniczną i estetyczną grupy rzeźbiarskiej „Ukrzyżowanie” (XVI-XVII w.) z gotyckiej kaplicy Św. Marcina w kościele św. Marcina w Tarnowie Opolskim* w kwocie 26.274,00zł.
- ✓ **Rzymskokatolicka Parafia Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zagwizdzu** - ul. Górki 4, 46-030 Murów, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z *Pracami konserwatorskimi obrazu „Grupa Ukrzyżowania” z kościoła parafialnego pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zagwizdzu* w kwocie 33.701,00 zł.
- ✓ **Rzymskokatolicka Parafia Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zagwizdzu** - ul. Górki 4, 46-030 Murów, na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków związane z *Pracami remontowymi systemu powietrznego organów z kościoła parafialnego pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zagwizdzu* w kwocie 40.025,00zł.

11.2 Wykaz prac wykonanych przy zabytkach będących własnością Powiatu Opolskiego na przestrzeni lat 2016-2019.

Rok 2016

Lp.	Nazwa obiektu	Zakres wykonanych prac	Kwota dofinansowania w podziale na źródła dofinansowania
1.	Zespół Szkół w Tułowicach /Internat ul. Zamkowa 1,	Pałac Internat – Wykonanie projektu budowlanego remontu elewacji budynku z iluminacją.	Całkowita kwota zadania: środki własne 18.450,00 zł

	49-130 Tułowice	Wykonanie remontu instalacji elektrycznej – roboty budowlane	Całkowita kwota zadania: środki własne 341.000,00 zł
		Park przypałacowy prace pielęgnacyjne zieleni parkowej	Całkowita kwota zadania: środki własne 540,00 zł
2.	Dom Dziecka w Chmielowicach ul. Nyska 18, 46-070 Komprachcice	1. Projekt – Inwentaryzacja zieleni z projektem gospodarki drzewostanem oraz nasadzeń zamiennych i uzupełniających. 2. Wycinka sanitarna drzew 59 szt. w Parku zabytkowym.	Środki własne 3 075,00 zł Środki własne 11.445,00 zł
3.	Dom Pomocy Społecznej /Zamek w Prószkowie ul. Zamkowa 8, 46-060 Prószków	Wykonanie prac konserwatorskich i robót budowlanych wież zamkowych w Prószkowie. Projekt budowlany, roboty budowlane. Wykonanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej muru fosy zamku w Prószkowie.	Środki własne 396.610,00 zł Środki własne 6.800,00 zł
4.	Zarząd Dróg Powiatowych ul. Ks. Opolskich 27 , 45-005 Opole	„Rozbudowa odcinka drogi powiatowej nr 1807/ O Strzelce Opolskie – Krasiejów od km 16+675 do km 17+101 oraz budowa mostu w km 16+675 i rozbudowa mostu w km 16+850 w m. Krasiejów wraz z infrastrukturą oraz budową kładki pieszo- rowerowej” Etap 3 rozbudowa mostu w km 16+850	Środki własne 577 223,72 zł Budżet państwa 577 223,71 zł Całkowita wartość zadania 1 154 447,43 zł

Rok 2017

Lp.	Nazwa obiektu	Zakres wykonanych prac	Kwota dofinansowania w podziale na źródła dofinansowania
1.	Zespół Szkół w Tułowicach /Internat ul. Zamkowa 1, 49-130 Tułowice	Rekonstrukcja tarasu pałacowego z fontanną w ramach rewitalizacji techniczno- przyrodniczej zabytkowego parku przypałacowego – roboty budowlane.	Całkowita kwota zadania: środki własne 200.000,00 zł
		Wykonanie projektu wentylacji z rekuperacją sal sypialnianych oraz sal balowych – prace projektowe.	Całkowita kwota zadania: środki własne 29.889,00 zł
		Wykonanie projektu strzelnicy sportowej na poddaszu.	Całkowita kwota zadania: środki własne 11.439,00 zł
		Regeneracja balkonu nad wejściem do pałacu cz.1	Całkowita kwota zadania: środki własne 20.615,00 zł
		Odbudowa stropu i dachu pawilonu ogrodowego	środki własne 54.960,00 zł
		Modernizacja sal sypialnianych i ciągów komunikacyjnych	środki własne 99.993,53 zł
		Park przypałacowy prace pielęgnacyjne zieleni parkowej	środki własne 15.658,00 zł

2.	Dom Pomocy Społecznej /Zamek w Prószkowie ul. Zamkowa 8, 46-060 Prószków	Remont muru fosy zamku w Prószkowie. Roboty budowlane i nadzór inwestorski.	Środki własne 18.906,19 zł
3.	Dom Dziecka w Chmielowicach ul. Nyska 18, 46-070 Komprachcice	Pielęgnacja i chirurgia drzew, usuwanie suszu gałęziowego w Parku zabytkowym – szt. 53	Środki własne 23.317,50 zł

Rok 2018

Lp.	Nazwa obiektu	Zakres wykonanych prac	Kwota dofinansowania w podziale na źródła dofinansowania
1.	Zespół Szkół w Tułowicach /Internat ul. Zamkowa 1, 49-130 Tułowice	Pałac Internat – Modernizacja sal sypialnych i ciągów komunikacyjnych – roboty budowlane	Całkowita kwota zadania: środki własne 105 840,00 zł
		Pałac Internat – Modernizacja sal sypialnych i ciągów komunikacyjnych – roboty stolarskie	Całkowita kwota zadania: środki własne 29 778,45 zł
		Pałac Internat – Roboty zieleniarskie na rabacie tylnej pomiędzy skrzydłami pałacu w ramach rewitalizacji techniczno- przyrodniczej zabytkowego parku przypałacowego	Całkowita kwota zadania: środki własne 105 163,30 zł
		Park przypałacowy – Prace pielęgnacyjne zieleni parkowej	Całkowita kwota zadania: środki własne 29 778,00 zł

2.	Dom Dziecka w Chmielowicach ul. Nyska 18, 46-070 Komprachcice	Inwentaryzacja zieleni z projektem gospodarki drzewostanem oraz nasadzeń zamiennych i uzupełniających..	Środki własne 14 668,00 zł
3.	Dom Pomocy Społecznej /Zamek w Prószkowie ul. Zamkowa 8, 46-060 Prószków		

Rok 2019

Lp.	Nazwa obiektu	Zakres wykonanych prac	Kwota dofinansowania w podziale na źródła dofinansowania
1.	Zespół Szkół w Tułowicach /Internat ul. Zamkowa 1, 49-130 Tułowice	Pałac Internat – Rekonstrukcja tarasu pałacowego z fontanną w ramach rewitalizacji techniczno- przyrodniczej zabytkowego parku przypałacowego	Całkowita kwota zadania: środki własne 80 950,00 zł
		Pałac Internat – Wykonanie projektu oraz wentylacji pomieszczeń kuchni w internacie – prace projektowe i roboty budowlane	Całkowita kwota zadania: środki własne 98 000,00 zł
		Pałac Internat – Wykonanie remontu i renowacji ganku pałacowego – roboty budowlane	Całkowita kwota zadania: środki własne 80 000,00 zł
		Budynek szkolny – Wykonanie projektu remontu instalacji elektrycznej – prace projektowe	Całkowita kwota zadania: środki własne 20 000,00 zł

		Park przypałacowy – Prace pielęgnacyjne zieleni parkowej.	Całkowita kwota zadania: środki własne 5 000,00 zł
2.	Dom Dziecka w Chmielowicach ul. Nyska 18, 46-070 Komprachcice	Inwentaryzacja zieleni z projektem gospodarki drzewostanem oraz nasadzeń zamiennych i uzupełniających.	Środki własne 10.000,00 zł
3.	Dom Pomocy Społecznej /Zamek w Prószkowie ul. Zamkowa 8, 46-060 Prószków	Wymiana okien na parterze w zamku od strony dziedzińca DPS Prószków Roboty budowlane +nadzór inwestorski. Wymiana pokrycia dachowego na przyczółkach wież zamkowych DPS Prószków Roboty budowlane + nadzór inwestorski.	Środki własne 50.000,00 zł Środki własne 130.000,00 zł
4.	Zarząd Dróg Powiatowych ul. Ks. Opolskich 27 , 45-005 Opole	Most w km 6+ 188 w ciągu drogi powiatowej Nr 1705 O w m. Turawa JNI 01014388 -Przygotowanie dokumentacji technicznej	Środki własne

12 Bibliografia.

1. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2018 r., poz. 2067 z późn.zm.).
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
3. Programy, plany strategiczne na poziomie kraju, województwa i powiatu.
4. „Dziedzictwo kulturowe powiatu opolskiego” – Stanisław Sławomir Nicieja, Krzysztof Spalek, wydawnictwo MS, Opole 2010.
5. „Przyroda powiatu opolskiego” – praca zbiorowa pod redakcją Romana Hlawacza, wydawnictwo Oficyna Piastowska, Opole 2003 r.
6. „Opolskie kościoły drewniane”- red. Danuta Emmerling, wydawnictwo ADAN, Opole 2006.
7. „Historia ,zabytki i ślady hutnictwa w dolinie Małej Panwi” – Józef Tomasz Juros, Ozimek rok 2012 r.
8. Materiały własne powiatu, foldery promocyjne powiatu opolskiego z roku: 1999, z 2004 r.- 2 wydania, sprawozdania.
9. www.powiatopolski.pl
10. www.nid.pl
11. www.wuozopole.pl
12. www.opolskie.pl
13. www.sejm.gov.pl
14. www.mkidn.gov.pl
15. www.galon.pl/nasze-pasje.html